

V o l u m 3

Concreció d'horaris a partir de la base modular

Per aplicar la base modular encara cal tenir presents les següents condicions que s'argumentaran posteriorment.

- * L'horari de l'Idioma ha de coincidir en dos *col·lectius* per poder destinar-hi quatre professors i establir 4 grups de nivell de 15 alumnes. S'estableix prèviament i condiciona els horaris de cursos i crèdits variables.
- * Setmanalment tots els alumnes han de dedicar una hora corresponent a un crèdit anual de 35 hores de Tècniques i Serveis. Cal preveure aquest horari prèviament.
- * En la mesura del possible convé que les tutories dels alumnes d'un mateix curs coincideixin per tal de poder fer alguna activitat conjunta.
- * Atès que els alumnes assistiran una sola tarda cal considerar si se li pot donar un contingut ben diferent del matí per tal que tingui una identitat pròpia.
- * Cal preveure l'oferta de crèdits variables segons els alumnes de cada curs i també considerant la preparació dels professors. Quan es detecten continguts curriculars necessaris per a uns alumnes cal decidir qui se'n farà càrrec posant els mitjans de formació d'un curs per l'altre.
- * La pausa o pauses poden ésser desplaçables segons necessitats: dutxes de gimnàstica o mòduls dobles. D'altra banda es preferible que no tots els alumnes coincideixin a la mateixa hora per evitar una congestió al pati, a la cafeteria o als espais comuns.

- * Cal comptar amb les actuacions de formació permanent regulars del professorat organitzades amb caràcter institucional, pel Departament d'Ensenyament o a iniciativa de la pròpia Escola que cal reservar a l'horari de cada professor.

- * Els actuals hàbits socials condueixen a deixar lliures les tardes del divendres si s'han acomplert totes les activitats prescrites. Això és evidentment possible.

Sense poder donar una horaris tancats, que queden condicionats a l'oferta de crèdits variables i a la composició de l'Equip Pedagògic incloem dos prototipus força consistents que poden servir de referència.

HORARI DELS QUATRE PROFESSORS D'IDIOMA ANGLES, FRANCES, ALEMANY I ESPERANTO

L'Idioma Basic és l'Anglès i el fan tots els alumnes durant tots els cursos llevat d'alguns (molt pocs) que ja han superat un certificat de grau superior .

4 professors (p: ABCD) atenen simultàniament 6 seccions de 60 alumnes en grups de nivell de 15 alumnes. Cadascun dedica 12 hores lectives setmanals.

1 professor (p: E) atén les dues seccions de Batxillerat auxiliat pels altres 4 professors, 3 a cada secció. Així es poden fer 4 grups de nivell d'entre 15 i 18 alumnes comptant amb força ajut de recursos de laboratori d'idiomes. (Cal esperar que en el futur s'incrementi la plantilla en un professor més).

Aquest darrer professor (p: E), que és el cap del Dep. Llengües Forànies, està dedicat al Batxillerat imparteix 4 hores d'Anglès. També imparteix dos crèdits variables: 4 hores de Francès repartides entre dos grups de 20 alumnes. Cal preveure amb ell 4 hores de substitució sobre l'horari dels altres professors d'idioma.

El supòsit que creem compta poder oferir Alemany en crèdit variable. Un professor (p: A) està capacitat i pot impartir 2 hores setmanals. També s'ofereix Esperanto que coneix un professor (p: B) i s'imparteix a dos grups en un crèdit variable de 1 hora setmanal.

PROTOTIPUS IDIOMA

	L	M	X	J	V
8,30			FRANCES V1 P: E		FRANCES V1 P: E
9,30	ESPERANTO V1 P: B	ALEMANY V1 P: A	FRANCES V2 P: E	ESPERANTO V2 P: B	FRANCES V2 P: E
10,30					
10,45	IDIOMA 4AB P: BCDA	IDIOMA 3AB P: ABCD	IDIOMA 4AB P: BCDA	IDIOMA 3AB P: ABCD	IDIOMA 3C4C P: CDAB
11,45					
12,00	IDIOMA 5AB P:E ACD	IDIOMA 6AB P:E BCD	IDIOMA 5AB P:E ACD	IDIOMA 6AB P:E ACD	ALEMANY V1 P: A
13,00	IDIOMA 1AB P: ABCD	IDIOMA 2AB P: BCDA	IDIOMA 1AB P: ABCD	IDIOMA 2AB P: BCDA	IDIOMA 1C2C P: CDAB
14,00					
15,00	IDIOMA 1C2C P: CDAB	IDIOMA 3C4C P: CDAB			
16,00					
17,00					

Horari coordinat professors d'Idiomes.

HORARI DE TECNIQUES I SERVEIS
COBERTS ROTATIVAMENT PER TOTS ELS ALUMNES

Els 16 *col·lectius* poden prestar 16 hores de serveis en tècniques i organització (SER/TEC) cobrint una part important de l'horari escolar. Fora interessant que sempre hi hagués *equips* de servei. Cada *col·lectiu* pot cobrir 9 serveis amb *equips* de 3 restant disponibles tres alumnes.

PROTOTIPUS SER/TEC

TECNIQUES I SERVEIS

SER/TEC

	L	M	X	J	V
8,30	5A				
9,30	3B	3C	2A	2C	6A
10,30					
10,45	1A	1C	1B	5B	3A
11,45					
12,00	4A	4C	4B	6B	
13,00					2B
14,00					
15,00					
16,00					
17,00					
18,00					
19,00					

Horari rotatiu dels col·lectius en SER/TEC.

PROTOTIPUS HORARI ESO 1-2

Fixats els horaris d'Idioma i de Tècniques i Serveis es fixen les tardes dels dilluns per als alumnes del primer cicle (primer i segon curs). La Tutoria serà en aquesta tarda i si pot ésser coincident a la mateixa hora als

col·lectius del mateix curs.

Es distribueixen les àrees comuns procurant que les disponibles per a crèdits variables apareguin en hores coincidents i en mòduls dobles als 6 cursos del cicle per facilitar l'optativitat.

PROTOTIPUS HORARI E.S.O 1-2 (2B)

	L	M	X	J	V
8,30	V	CATALA	CIENCIES EXPERIMENTALS	CASTELLA	C. SOCIALS
9,30	V				
10,30		E. FISICA	TECNOLOGIA	E. FISICA	PLASTICA
10,45	V				
11,45	MATEMATIQUES				MATEMATIQUES
12,45		V		V	
13,00					
14,00	IDIOMA	V		V	SER - TEC
15,00	TUTORIA				
16,00	MUSICA				

Prototipus d'horari d'ESO 1-2: (2B).

PROTOTIPUS HORARI ESO 3-4

Semblantment, es fixa l'horari d'Idioma de cada curs i l'hora de Tècniques i Serveis. El segon cicle (tercer i quart curs) tindran lectiva la tarde del dimarts. Es fixa l'hora de Tutoria de manera simultània per als tres *col·lectius* del mateix curs.

Es distribueixen les àrees comuns. Es fixen les hores de crèdits variables en horari coincident als 6 cursos del cicle.

PROTOTIPUS HORARI E.S.O. 3-4 (3A)

	L	M	X	J	V
8,30					
9,30	CATALA	V	V	C. SOCIALS	MATEMATIQUES
10,30					PLASTICA
10,45	E. FISICA		E. FISICA		SER - TEC
		IDIOMA		IDIOMA	
11,45					
12,00					
13,00	V	CIENCIES EXPERIMENTALS	MATEMATIQUES CASTELLA	TECNOLOGIA	V
14,00					
15,00		TUTORIA			
16,00		MUSICA			
17,00					

Prototipus horari ESO 3-4: (3A)

ESPECIFICITATS DELS HORARIS BATXILLERAT

Es cobreixen les hores d'Idioma Primer. Els altres idiomes formen part de les matèries optatives.

Es cobreix l'hora de Tècniques i Serveis.

Els alumnes d'aquesta etapa tenen assignades 30 hores lectives. En la pràctica poden ésser 25 distribuïdes al matí i les de tarda corresponen a Tutoria i a hores variables de

pràctiques i treball a empreses, a serveis públics i a serveis especialitzats de la pròpia escola que es fan a l'horari que cal. De manera indicativa es deixen reservades 4 hores de pràctiques a les tardes del dijous i del dimarts.

Es distribueixen les matèries comuns que cobreixen 11 hores. La Llengua cobreix català i castellà en la proporció que calgui a cada alumne. La Filosofia i la Història Contemporània es programen de manera complementària: 2 hores de Filosofia i 1 d'Història a primer curs i 1 hora de Filosofia i 2 d'Història a segon curs.

Queden els temps de matèries optatives que han d'ésser coincidents al màxim amb els dels altres tres *col·lectius* de Batxillerat. D'aquesta manera l'opcionalitat és màxima atès que les dues especialitats es desdoblen en quatre clars continguts coincidents i relacionats.

PROTOTIPUS HORARI BATXILLERAT 1 - ARTS PLASTIQUES

PROTOTIPUS BATXILLERAT 1 BATXILLERAT 1 - ARTS PLASTIQUES

	L	M	X	J	V
8,30	SER - TEC	E. FISICA	OPTATIVA	DIBUIX ARTISITIC	FILOSOFIA
9,30	OPTATIVA	DIBUIX TECNIC	EXPRESSIO GRAFICO- PLASTICA		OPTATIVA
10,30	OPTATIVA			LLENGUA	
10,45		ANGLES	HISTORIA		
11,45					
12,00					
13,00	EXPR. GRAF/PLAST		H. CONTEMPORANIA		
14,00					
15,00		PRACTIQUES		TUTORIA	
16,00		PRACTIQUES		PRACTIQUES	
17,00				PRACTIQUES	
18,00					

PROTOTIPUS HORARI BATXILLERAT 2 - DINAMITZACIO CULTURAL

PROTOTIPUS BATXILLERAT 2
BATXILLERAT 2 - DINAMITZACIO CULTURAL

	L	M	X	J	V
8,30	LIT. I SOCIETAT	HISTORIA DE LA CULTURA	OPTATIVA	E. FISICA	SOCIOLOGIA
9,30	OPTATIVA				SER - TEC
10,30			LITERATURA I SOCIETAT	HISTO. CULTURA	
10,45	OPTATIVA	LLENGUA		OPTATIVA	OPTATIVA
11,45					
12,00	ECONOMIA I ORGANITZACIO D'EMPRESSES	ANGLES	LLENGUA	ANGLES	HISTORIA CONTEMPORANIA
13,00				FILOSOFIA	
14,00					
15,00	PRACTIQUES			TUTORIA	
16,00	PRACTIQUES			PRACTIQUES	
17,00				PRACTIQUES	
18,00					

Distribució dels espais i instal·lacions

Seguint el model que ja ha estat estructuralment descrit solament calen algunes precisions necessàries respecte a l'ús dels espais. Tot està subordinat a la forma de treball prevista amb anticipació pel professor o equip de professors del departament o del cicle. La dificultat que pogués sorgir de necessitar unes instal·lacions un dia no ha d'ésser particular problema si es pot preveure. En educació generalment és aplicable la propietat commutativa: el que no es fa un dia, es pot fer un altre.

El projecte es construeix per a una escola amb edifici convencional que es pugui anar adaptant, i en la mesura del possible ampliant a les necessitats. D'altra banda, una i altra vegada comprovem com la millor pedagogia no es dona als centre que disposen de millor edifici escolar. Les funcions creen els òrgans, en aquest cas, els espais adequats. Així doncs describim els espais d'un edifici convencional amb la funcionalitat que projectem. Si a l'hora d'aplicar-ho són menys trobarem solucions. Si n'hi ha més no quedaran inútils perquè deixarem apuntades necessitats de creixement i transformació progressiva.

Aules convencionals

Generalment les aules són de 60 a 56 m² i n'hi ha al menys una per a cada curs-classe. Seria desitjable disposar de les 16 aules corresponents als 16 *col·lectius*. Possiblement s'hagi de renunciar a algunes atès que donem prioritat a d'altres usos. Ajustant al màxim les necessitats comptem amb 12 aules convencionals però que tendiran a ésser *aules-departament*. Es tracta d'equipar-les amb prestatgeries i material de consulta i recursos didàctics específics. Hi ha però taules i cadires per seure tot un *col·lectiu* d'alumnes i poder fer una activitat de tutoria.

Aules-departament

Si garantim que els alumnes tinguin un lloc on dipositar els seus estris i abric i que sempre tinguin un lloc, taula i cadira per treballar, es preferible transformar les actuals aules fredes o desordenades i poc motivadores en *aules-departament* carregades de llibres i material propi de l'àrea de coneixement així com cartells i anuncis d'actes culturals i material de consulta i informació de tota mena que poden aportar els professors i també els alumnes com a activitat integrant d'avaluació (actituds, valors i normes).

Cal urgentment dissenyar l'aula de Llengua i literatura llibres de consulta, obres d'autor, antologies, revistes literàries, poemes visuals, enregistraments sonors i videogràfics d'entrevistes a personatges, recitats poètics, discursos ben construïts i mal construïts, vídeoclips publicitaris, premsa, hemeroteca...

Cal instal·lar el laboratori de Ciències Socials i Antropològiques, textos i documents, selecció de films, de cançó i enregistraments sonors (discursos històrics), fotografies, diapositives, anuals, atles, enciclopèdies, obres bàsiques d'Història, de Geografia, mapes murals, cronologies i diagrames murals, imatges de diverses èpoques, vídeoclips musicals, còmics, materials de viatges i turisme, informacions de consulats, materials d'exposicions, premsa, hemeroteca...

Cal definir l'aula de Matemàtiques per tal que les Matemàtiques s'hi pugin veure i així es vegin a tot arreu. estris de càlcul, calculadores electròniques, ordinador, manuals bàsics, models geomètrics, figures impossibles, metrònoms i aparells de mesura usuals, murals amb enigmes, llibres de problemes enginyosos, llibres de jocs matemàtics,

jocs de taula convencional i jocs estratègics, taules més usuals, criba d'Eratóstenes, triangle de Tartaglia, programes de simulació...

Cal enriquir les aules especialitzades ja existents o bé completar-les amb una aula annexa documental.

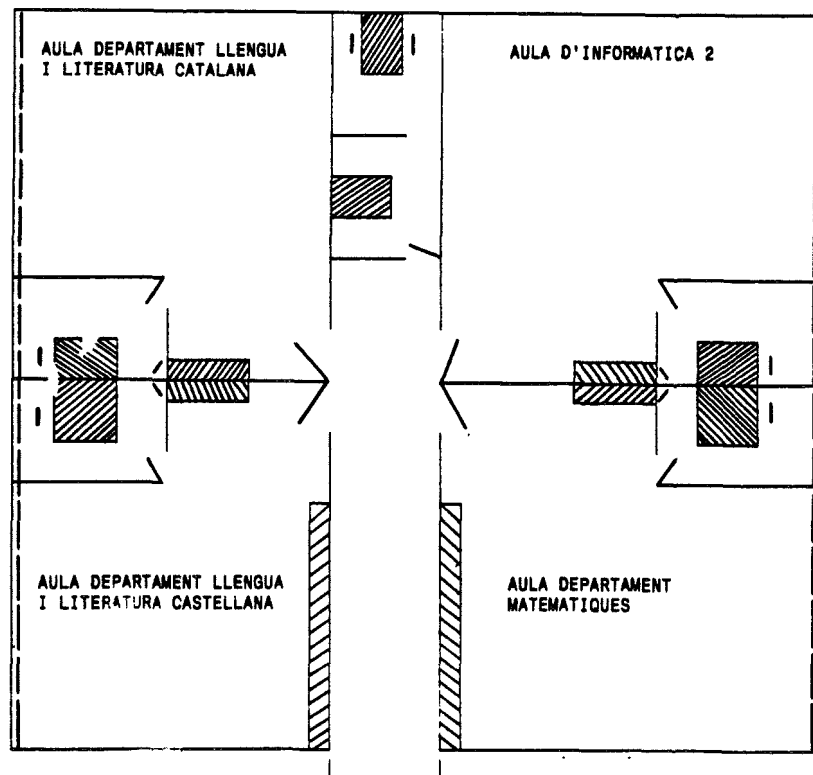
Els laboratoris de C. Experimentals i de la Natura s'han de completar amb guies de camp, d'animal, de plantes, d'Astronomia, de supervivència. Hi ha revistes monogràfiques ben interessants. Cal disposar de la subscripció de revistes de divulgació científica. Han de ser penjades a temps moltes de les convocatòries que es fan per conèixer o defensar la natura. Els retalls de premsa de temes actuals: enginyeria genètica, eutanasia passiva, *doping* a l'esport... Notícia dels programes de Natura que es fan a la TV, taules d'aliments, quaderns de salut, llibres de ciència recreativa, llibres de petits invents o construccions, vídeos, enregistraments de sons naturals, Història dels invents, dels descobriments, de la ciència i al tècnica,...

Tot aquest material documental ha d'estar a la vista i a l'abast dels alumnes. Tancat i aïllat no serveix de gaire. El valor motivacional és molt important. No està de més que el professor deixi alguns llibres oberts o revistes sobre una taula: funciona perfectament. Els alumnes llegeixen poc però com tothom aprofiten temps perduts d'espera. tan sols cal organitzar el sistema de control del material que surt i designar un encarregat de vetllar amb el professor o professors. Si algun llibre i material es perd però durant tot un curs els alumnes s'han anat motivant, cal considerar-ho una inversió, costosa però inversió rentable al cap i a la fi.

Despatxos-tutories

Els 32 professors destinats totalment docència directa necessiten espai adequat per a treball de preparació didàctica i per a orientació educativa d'alumnes així com entrevista a pares. Cal situar com una necessitat preferent que cada professor disposi de *despatx-tutoria*. Pensem que s'ha d'arribar a que cada professor disposi d'un despatx independent encara que senzill (tancament amb mànec de vidre) d'uns 6 m². De fet és possible comptar ja amb un despatx per cada dos professors; 16 despatxos poden trobar-se a cada centre entre els que ja hi ha concebuts com a departaments i l'espai que podem anar retallant a les aules convencionals que poden quedar en 50 m².

AULES DEPARTAMENTALS I TUTORIES PROFESSORS

Transformació d'aules convencionals en departamentals i tutories professors

Al gràfic adjunt hi ha unes aules convencionals a les quals s'ha tancat un espai de 6 m² i el professor disposa de taula, dues cadires i prestatgeria. Les aules han estat departamentalitzades i s'hi han disposat extenses prestatgeries. La tutoria final de corredor és compartida per dos professors.

Convé que els despatxos-tutoria quedin repartits per tota l'àrea lectiva de l'escola. Cada tutor ha de tenir el despatx a l'àrea on hi acostuma a haver els alumnes dels quals és tutor. Han d'ésser despatxos tancats al so però oberts a la vista (transparents, per bé que hi pugui haver unes persianes practicables) per tal que els alumnes vegin com treballen els professors i els professors vegin com treballen els alumnes. És un llenguatge que estalvia moltes normes d'ordre. Els professors hi han de poder deixar la cartera i tenir-hi un aparell de música o una cafetera/tetera a l'estil anglès. Ha d'ésser un espai ajustat però ben arranjat i acollidor. El professor hi pot tenir llibres i material de preparació professional o d'ús reservat que no ha d'estar a l'abast dels alumnes a l'*Aula-departament*.

Els tradicionals seminaris de departament desapareixen, les trobades o reunions de l'equip de professors es faran a l'aula departamentalitzada que haurà estat reservada a la graella horària; de fet, si hi pot haver reunió de seminari d'una àrea, no hi deu haver classe d'aquella àrea.

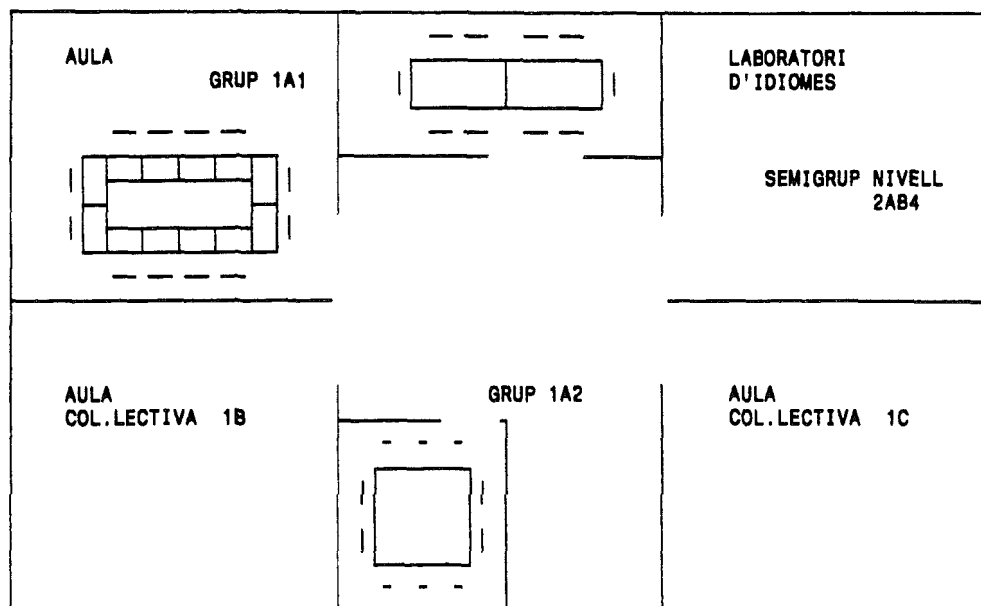
Sales-seminaris

Són espais reduïts d'uns 12 m² destinats als *grups* d'alumnes d'un *col·lectiu* que han de fer treball se seminari, exercitació o estudi conjunt. Anirà bé que siguin espais tancats amb mampara de vidre transparent equipats amb taula de reunions o taules agrupades i cadires i pissarra/plafó de retolació.

Calen al menys 12 *sales-seminaris* que s'hauran d'anar guanyant progressivament. A alguns centres es poden tancar espais de circulació amplis que no serveixen de res. Cada *col·lectiu* es divideix en tres *grups* i necessiten 3 *sales-seminari* que poden ésser dues i l'*aula convencional* o *aula-departament*.

Amb 12 *sales* podem tenir treballant 6 *col·lectius* dividits en 18 *grups* que estaran atesos per 6 professors. Han d'estar en una àrea propera al màxim per evitar desplaçaments. A gràfic adjunt, sobre una planta típica de centre es distribueixen els tres *grups*: un a l'aula i dos a uns espais tancats als corredors.

UTILITZACIO D'ESP AIS EN MODALITAT SEMINARI DE GRUP

En horaris no assignats o reservats, les *sales-seminari* són espais de treball personal a disposició dels alumnes on ells mateixos han de regular les condicions de silenci si és treball individual. Si aquests són insuficients, encara que siguin espais oberts, cal disposar de grups de dos o sis places on els alumnes puguin treballar o posar a punt materials.

Aules especialitzades

No cal estendres en aquest punt. es prou coneguda la necessitat. En el supòsit que construïm comptem amb les 12 *aules convencionals* i amb 6 *aules especialitzades*, les previstes com a mínims a tots els centres.

- un Taller de Tecnologia extens (100 m²) o encara millor dos contigus de 50 m².

Cal donar molta importància a aquest taller que és la base d'una nova àrea de coneixement molt important en l'actualitat per les característiques de la nostra societat. Té alhora una dimensió compensatòria i pot evitar el fracàs escolar en alumnes que exigeixen un estil cognitiu diferent del abstractiu-absorbent. La tecnologia no són treballs manuals sinó pensament-acció, estil cognitiu abstractiu-responent.

El Taller de Tecnologia estarà atès pels equips de Tècniques i Serveis de Manteniment que cobriran 16 hores lectives. El Taller estarà perfectament endreçat alhora que es faran reparacions d'aparells o es gestionarà la seva reparació al taller especilitzat (cable de connexió, diascopi,

cadres...)). Es faran instal·lacions per a l'escola, en aquest cas si hi ha personal no-docent de manteniment. (ex: xarxa telemàtica interior, sonorització de tots els espais amb megafonia interna...)).

- dos Laboratoris d'Idiomes que poden ésser relativament reduïts atès que no han d'atendre més de 20 alumnes.

Són els espais ja previstos a qualsevol centre sense comptar amb fer quatre grups de nivell simultanis. Caldrà alternar l'ús dels espais o bé fraccionar el temps de classe per meitats. Convé que els dos laboratoris d'idiomes siguin contigus i es faran servir també dues aules convencionals properes.

- una Aula d'Informàtica amb dotació de 10 ordinadors per treball simultani de 20 alumnes.

Amb tot cal disposar de més ordinadors distribuïts en diferents punts per normalitzar l'ús de l'ordinador en aplicacions diverses. L'equipament mínim ha d'ésser de dues aules.

- dos Laboratoris: un de C. Experimentals (Física i Química) i un de C. de la Natura (Geologia, Biologia) amb capacitat per les 30 places simultànies.

No cal que siguin contigus però pot anar bé. Quan es treballi en *grups*, dos poden ocupar el laboratori i un desplaçar-se a una *sala-seminari*.

Els laboratoris han d'ésser espais sempre actius amb materials d'observació, experiències en curs, experiments

disponibles amb instruccions a l'estil de museu de la ciència. Es compta amb els encarregats de Tècniques i serveis de laboratori que cobriran 16 hores lectives i poden posar els materials a punt, arranjar-ho tot i encara experimentar i deixar l'experiment a exposició. Els laboratoris han d'estar oberts el màxim de temps i amb anuncis-comunicacions cal animar als alumnes a passar a observar qüestions concretes.

- un Taller-estudi d'Art o aula de plàstica.

Es un dels espais a enriquir i per això li canviem la denominació. Ha d'ésser un espai suggerent i serà necessàriament recarregat, com tots els tallers d'art que els artistes no saben arranjar massa. De fet, les obres bones surten del taller i presideixen espais comuns i de relació pública o convoquen a exposicions periòdiques. Aquesta és la funció cultural del taller-estudi d'Art.

Els equips de Tècniques i Serveis de Disseny i Comunicació no estaran al taller de manera fixa però hi hauran de recórrer sovint, encara que hi hagi classe. Disposaran dels estris i materials per crear els anuncis o senyalitzacions necessaris.

- Un Taller-auditori Audiovisual. Integra un doble espai: sala d'àudio-visió que pel cap baix ha d'admetre 90 alumnes i taller de tractament de la imatge i so i dipòsit de material de pas: mediateca.

Es un dels espais que més cal atendre en el model d'escola que proposem. No està ni de bon tros contemplat per a centres de caràcter convencional. Es necessiten dues àrees diferenciades: una sala d'àudio-visió i un espai de

tractament de la imatge, han d'ésser espais contigus. Algunes escoles han arribat a disposar d'aula i cabina i això és un bon inici però que ha quedat petit amb la cultura àudiovisual que tenen els nostres alumnes. L'escola ha de fer un salt qualitatiu més important que el d'incorporar aules d'informàtica a l'escola. La poca imatge i so que es presenta és de pèssima qualitat i això avui és educativament inacceptable.

Comptarem als els equips de Tècniques i Serveis Audiovisuais per gestionar aquestes instal·lacions que hem d'anar construint curs a curs. En primer lloc espais i instal·lacions; en segon lloc equips d'aparells i connexions-xarxes; en tercer lloc activitat de producció de materials de pas. Producció vol dir: selecció de materials de comunicació registre i catalogació, enregistraments, muntatges d'encàrrec, posta a punt d'equips, suport a l'acció del professor (operador àudiovisual)... Hi ha molta feina i bon nombre d'alumnes poden trobar un lloc de responsabilitat i de creixement personal que potser els serveixi també per a decidir la seva vida professional.

Les tasques d'enregistrament les poden fer tots els alumnes atès que quasi tots disposen de magnetoscopi i de magnetòfon així com d'equip musical; als que no en tenen, l'escola els ha d'oferir la possibilitat de manipular els equips del taller àudio-visual i ho faran amb el màxim interès a qualsevol hora. Cal organitzar una xarxa de col·laboradors d'encàrrec. Des del departament de Producció de l'escola s'ha de preveure el pressupost per suports materials: cintes, carpetes de guions i fitxes... Els encàrrecs han d'ésser manipulatius i de pensament: enregistrar i omplir una fitxa tècnica i de sinopsi; un bon hàbit d'usuari de mitjans de comunicació culte.

La sala-auditori ha de complir funcions diverses mentre no es disposi de dos espais. Si es tracta d'escoltar hi ha d'haver seients que haurien d'ésser fixes i còmodes. Si la sala ha de servir també per dansa o expressió corporal, ha d'ésser un espai lliure. La solució intermèdia és la de cadires plegables o apilables però anirà bé que el terra estigui senyalat amb marques per tal que es puguin arrencar bé i en un moment.

Una col·lectivitat de quasi sis-centes persones hauria de disposar d'un auditori on concentrar-se tots per a actes institucionals. En aquest cas, aquesta sala seria de seients fixes o millor semi-fixes com les sales teatrals actuals que poden modificar el pati de butaques i l'escena. En molts casos no es disposarà d'un auditori però es pot recórrer a un auditori proper municipal, parroquial o cooperatiu i això és suficient. Aquesta vinculació a una sala o ateneu cultural forma part de l'oferta de Batxillerat. Si es disposa d'auditori gran o mitjà l'escenari es converteix en aula d'expressió corporal o dansa, el pati de butaques és l'auditori i la cabina de so és taller- estudi d'àudiovisuals o part d'ell.

Biblioteca-Hemeroteca-Mediateca (BiHeMa)

Espai concebut com a comú a tota l'escola d'uns 90-100 m². Ja s'ha previst a tots els centres un espai gran per a biblioteca però generalment ha funcionat malament per falta de dedicació de personal. Ara la funció es multiplica. La Biblioteca ha d'ésser el dipòsit catalogat de llibres, revistes, reculls monogràfics documentals, vídeo-documentos i vídeo-films i àudiocintes i àudiocdisc-compact.

Caldrà designar un professor i amb el temps un professional bibliotecari a plena dedicació com ja han assolit alguns

centres privats. Això es pot fer quan la biblioteca comenci a tenir un fons catalogat que pugui posar a disposició pública. Aleshores la biblioteca pot entrar a formar part de la xarxa de biblioteques del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

Els equips de Tècniques i serveis de Biblioteca faran una dedicació setmanal de 16 hores per 3 alumnes. Una dedicació de 48 hores setmanals ha d'ésser productiva: fitxes, catalogació informatitzada, senyalització, anunci de novetats, detecció de necessitats per control de consulta, reparació d'obres malmeses, confecció de reculls de premsa poden quedar resolts.

La provisió i catalogació de materials d'àudio i vídeo correspon a d'altres equips però arribarà el material per a servei de préstec general. Han d'ésser materials ben produïts i monotemàtics i no materials de treball propis dels departaments. L'articulació entre Biblioteca-Hemeroteca-Mediateca (BiHeMa) i els Departaments ha d'estar clara. La Biblioteca té el fons general encara que pot deixar temporalment en préstec productes als Departaments i n'hi haurà constància clara. Els departaments produeixen materials nous o encarreguen compres alguns dels quals de caràcter general passaran a formar part del fons de BiHeMa. Al Departament corresponent restaran sempre els materials i llibres de caràcter especialitzat per bé que a la BiHeMa haurien de constar els llistats.

Equipaments específics per als Batxillerats

Els equipaments especialitzats descrits fan referència fonamentalment als alumnes de l'ESO. Per als alumnes de Batxillerat calen equipaments específics que no estan previstos encara en el sistema però que és fàcil anticipar-los segons els continguts curriculars propis de l'especialitat. Són quatre especialitats ben inter-relacionades.

- Arts plàstiques i Disseny comunicatiu.
- Arts escèniques, teatre i música.
- Dinamització cultural i organització dels serveis.
- Dinamització cultural i comunicació amb noves tecnologies.

Si l'escola disposa de Taller-auditori àudiovisual per a l'ESO es pot compartir sense dificultat.

El Taller-Auditori àudiovisual és totalment imprescindible per a les quatre sub-especialitats que d'altra banda es poden desenvolupar en projectes cooperatius. Una Sala mitjana pot ajudar a sortir del pas si es pot disposar de les instal·lacions d'un teatre o auditori que acostuma a romandre silencios i tancat durant els matins dels dies feiners. Part de les activitats es poden fer en aquestes instal·lacions i serà fàcil si les matèries es fan en un mòdul setmanal llarg.

- Laboratori fotogràfic, cambra tancada i petita, annexa al Taller Audiovisual.

- Aula de Ballet i Expressió corporal. Sala específica de 60 m² per a ús preferent de l'especialitat d'Arts escèniques.

Ve a ser un laboratori d'especialitat com s'ha previst a l'especialitat de ciències. Hi ha exercitació contínua que s'ha de fer en espais estables amb recursos previstos pel professor. Ha d'estar equipada amb parquet, amb una paret emmirallada, amb enllumenat adequadament estudiat, amb un equip de so acceptable i amb bancs i mòduls volumètrics variats.

- Taller-estudi d'Escultura i volum. Sala específica de 60 m² per a ús preferent de l'especialitat d'Arts plàstiques.

Ve a ser un segon laboratori d'especialitat com s'ha previst a l'especialitat de ciències. Bancs de treball, taules, pantalles de serigrafia, forns d'esmalts i ceràmic, instal·lació d'aigua, llum natural-zenital i llum artificial, sistema d'evacuació de residus...

- Taller-estudi de dibuix i pintura i disseny gràfic. Sala específica de 60 m² que es pot compaginar amb el taller-estudi d'Art de l'ESO si no es possible disposar-ne d'altre. En aquest darrer cas, hauria de ser un espai d'uns 90 m².

Proposaríem condicions de llum natural preferents i també adequat enllumenament artificial. Convé disposar de models, prototipus

Cal cloure aquest punt relatiu als espais i instal·lacions. Qualsevol projecte ha de posar en clar els objectius i els mitjans necessaris. Amb tot, el ventall és molt ampli o divers i no és un problema de superfície, de més metres quadrats. La imaginació i iniciativa en l'utilització dels espais és necessària. El millor edifici escolar ha de ser progressivament modificat i transformat pels professionals de l'educació si tenen un projecte clar. Si no hi ha projecte tot es deixa com està o bé alguns es lamenten de no tenir allò que hi ha a d'altres centres.

El mitjà més important és la iniciativa personal i l'espai s'ha d'anar guanyant curs a curs donant-li un rendiment adequat. Si falta pressupost econòmic pot comptar-se amb mans i hores dels pares i amb la seva capacitat professional. Si els hem fet conèixer l'escola i la seva acció organitzada, s'estimaran l'escola dels seus fills i no ens escatimaran un cop de mà.

Encara un apunt per acabar referit als mitjans de l'alumne a casa seva. Si l'educació-cultura és un flux entre família i escola, aquest flux també s'haurà de donar en el suport logístic. Els alumnes necessiten a casa uns mitjans i condicions d'estudi. Alguns els tenen, d'altres no. Cal parlar-ne amb els nois, saber com ho tenen i donar-los pistes. Si els falta una prestatgeria a la cambra per posar els llibres i papers potser se la poden fer al Taller de Tecnologia. Si no tenen lloc on estudiar (el cas d'una família molt nombrosa) podran estudiar a l'escola; haurem de fer possible que es pugui estudiar a l'escola (biblioteca o sala-seminari). També es possible establir vincles d'amistat i anar a estudiar a casa d'un company on l'alumne menys afortunat tingui habitualment un lloc.

Per fer un treball d' *equip* de dos tres o quatre alumnes sobre un projecte, per exemple, pot aprofitar-se més el temps si els alumnes es queden a treballar a casa d'un d'ells on disposen d'espai i del suport d'un ordinador o d'un equip musical amb el qual s'ha de seleccionar un muntatge sonor. Aquests alumnes restaran a casa a les 8:30 h. i a les 11:00 h. es poden incorporar a una activitat col·lectiva. Aquesta forma de treball és la que es perfila pel futur entre molts professionals. Es una manera d'integrar els recursos familiars i els recursos escolars de manera cooperativa i cultural integrada. S'hi ha d'anar progressant segons l'edat dels alumnes, segons les circumstàncies i segons el grau de responsabilitat personal. L'actuació discrecional dels professors, en aquest casos, representa un ritual d'iniciació a la responsabilitat adulta. La tutoria ha de personalitzar l'educació tractant diferent el que es diferent i reforçant el desenvolupament d'actituds i hàbits de treball autònom.

L'escola pot crear les condicions per posar a disposició dels pares i alumnes: biblioteca, tallers, laboratoris i tallers-estudis. Del treball de col·laboració tots en poden sortir beneficiats. Molts pares tenen equips d'eines de bricolatge tancats a un armari que es fan servir poc perquè no estan a punt per falta d'espai on tenir-ho instal·lat. El pare que tingui la possibilitat d'anar a treballar el dissabte al magnífic taller de l'escola no dubtarà gaire en deixar algunes eines pròpies. Hauriem de crear formes de cooperació responsable. Deu ésser possible i no ha de suposar cap càrrega per a ningú. Obre a una acció cultural compartida entre joves i adults on els primers poden aprendre i els segons tenir estones gratificants.

OFERTA CURRICULAR DE L'ESCOLA.

Aprenentatges seqüenciats, prestació de serveis productius i encàrrecs de responsabilitat.

Educació Secundària Obligatòria

DEPARTAMENT	ÀREES COMUNS	ETAPA hores	1R. CICLE hores	2N. CICLE hores	CADA CURS hores/set
<i>Ll. Nostres</i>	<i>Llengües Nostres: a distribuir</i>	525			
<i>Ll. Nostres</i>	↕ Llengua Catalana	280/245	140	140/105	2 - 2/1
<i>Ll. Nostres</i>	↕ Llengua Castellana	245/280	140	105/140	2 - 1/2
<i>Ll. Forànies</i>	↕ Idioma Primer: Anglès	280	140	140	2
<i>C.Soc-Antro</i>	↕ C. Socials-Antropològiques	280	140	140	2
<i>Tecno-Siste</i>	↕ Tecnologia i Sistemes	280	140	140	2
<i>Expres-Art</i>	↕ Educació Física	280	140	140	2
<i>Expres-Art</i>	↕ Música	140	70	70	1
<i>Expres-Art</i>	↕ Visual i Plàstica	140	70	70	1
<i>C.Exper-Nat</i>	↕ C. Experimentals-Naturals	280	140	140	2
<i>Matemàtiques</i>	↕ Matemàtiques	280	140	140	2
<i>Orientació</i>	↕ Tutoria	140	70	70	1
	CREDITS VARIABLES	1155	525	630	8 - 9
	Totals d'hores	3780	945	945	27

El centre fa una oferta general d'Educació Secundària Obligatòria segons les disposicions administratives que prescriuen i orienten el Disseny Curricular per a l'Educació Obligatòria d'acord amb el desenvolupament autònom de Catalunya.

S'estableix un currículum comú que representa el 70 % i un currículum diversificat amb 30 % del temps escolar. En el quadre que segueix es presenten les àrees del currículum comú, les assignacions horàries prescrites en crèdits comuns de coneixement, tutoria i crèdits variables. Amb el signe / s'expressa possible opció d'articulació d'hores de llengua catalana i de llengua castellana en funció de les necessitats de l'alumne. Els crèdits variables s'incrementen una mica al segon cicle (de 8 a 9).

Part dels crèdits comuns seran impartits com a crèdits integrats o com a crèdits interdisciplinars entre dues o més àrees de coneixement. Els integrats es projecten entre dos departaments però es realitzen en una sola àrea. Els interdisciplinars no són crèdits sinó unitats de coneixements programats i desenvolupats en paral·lel a les diferents àrees.

Cal emprendre iniciatives d'interdisciplinarietat però una programació integrada es difícil a l'Educació Secundària on els dissenys curriculars ja presenten prou exigències i necessitats de seqüenciació. No s'ha de confondre globalització amb interdisciplinarietat. La globalització escau al Parvulari i als primers anys de l'Educació Primària i comporta afrontar qualsevol contingut que té relació amb un tema perquè resulta evident o perquè s'ha de respondre a la pregunta d'un alumne encara que la resposta queda a nivell de noció aproximada. La interdisciplinarietat és més exigent i planteja de manera consistent relacions internes de la realitat estudiada pel constructe de les ciències diferenciades des del punt de vista; la realitat és única encara que les ciències són distintes.

Els crèdits de síntesi són equivalents als crèdits interdisciplinars. La diferència està en la finalitat del crèdit. Els crèdits de síntesi corresponen a fases avançades de la impartició del currículum. Donada una situació complexa es demanen dels alumnes diferents aproximacions a la qüestió per posar a prova el pòsit d'aprenentatge assolit fins a un moment determinat. Es tracta de veure com l'alumne o l'*equip* d'alumnes resol la situació fent ús dels coneixements i procediments adquirits amb actituds adequades i prenent en consideració les normes pertinents. La nota distintiva és que són respostes que es

demanen als alumnes i no tan nous aprenentatges que es proposen. Són crèdits fonamentalment d'avaluació encara que amb exercicis d'avaluació es segueix aprenent.

Algunes línies d'interdisciplinarietat que proposen són:

- ♣ E. Física - Música en dansa, dansa-jazz.
- ♣ Visual i Plàstica-Música en muntatges de llum-ombra i so.
- ♣ Visual i Plàstica - Llengua en poesia visual.
- ♣ Ciència-Tecnologia-Societat en efectes socials i precedents socials, moments d'Història de la Ciència i Tecnologia.
- ♣ C. Naturals-C. Socials en medi ambient i qualitat de vida.
- ♣ C. Socials - Literatura en novel·la social.
- ♣ Ll. Catalana i Castellana en estructures comuns i diferencials.
- ♣ Anglès i C. Experimentals en vocabulari científic i tecnològic.
- ♣ Anglès i Música en temes musicals.
- ♣ Anglès i Informàtica en vocabulari informàtic i camp de significació.
- ♣ Matemàtiques i Música en estructures musicals i ritmes i la seva correspondència numèrica.
- ♣ Matemàtiques - Plàstica en funcions algebraïques en voltes i construccions arquitectòniques.
- ♣ Matemàtiques - C. Socials en nombres, estadístics, interpretació i utilització.

El Departament d'Ensenyament ha endegat accions per tal de promoure el desenvolupament de crèdits. Són els propis professors els que són convidats a presentar projectes que el l'administració educativa costea i es fa càrrec de la seva publicació i distribució per donar-los la màxima difusió.

Ressenyem tot seguit els títols de crèdits que presenten més interès en la línia dels Batxillerats que es desenvoluparan en aquest projecte així com els que fan clara referència als mitjans de comunicació de masses.⁴

⁴ Fulletó manual: DEPARTAMENT D'ENSENYAMENT (1991). Crèdits Ensenyament Secundari.

Crèdits comuns

- ▼ Comunicació verbal i no verbal.
- ▼ Gramàtica i comunicació oral/escrita.
- ▼ El text teatral oral/escrit.
- ▼ Mitjans de comunicació: 1, la ràdio; 2, la televisió.
- ▼ El llenguatge col·loquial dels joves.
- ▼ Mostatge. Inferència estadística.
- ▼ Forma i imatge.
- ▼ Color i textura.
- ▼ Composició i comunicació visual-plàstica.
- ▼ Lectura d'imatges. Comunicació visual.
- ▼ Protagonista: la imatge tecnològica.
- ▼ Iniciació al disseny.
- ▼ L'entron i la imatge artística.

Crèdits variables

- ▼ Cuentos: cómo leerlos y cómo escribirlos
- ▼ Economía per a usuaris.
- ▼ Materials per a una història de les tècniques i de les tecnologies.
- ▼ Sexualitat, una forma natural de comunicació.
- ▼ El llenguatge cinematogràfic.
- ▼ Cinema, màgia i realitat.
- ▼ El ritme i l'expressió: de la marxa al rock and roll.

Crèdits sobre educació en matèria de comunicació

Considerem totalment necessari abordar de manera sistemàtica el llenguatge dels mitjans de comunicació de masses des de l'Educació Primària i ja al Parvulari. respecte a l'Educació Secundària proposem la inclusió d'un crèdit comú al primer cicle i un crèdit variable opcional al segon cicle.

Mitjans de Comunicació de Masses

Crèdit comú per a alumnes de 12-14 anys. Comprendrà anàlisi textual de materials comunicatius. Informació, ficció i interacció. Contrastació de les possibilitats dels diferents mitjans. Efectes dels mitjans i creació d'opinió. Funcionament de la indústria cultural.

Realització comunicativa: ràdio, vídeo i premsa.

Crèdit variable per a alumnes de 14-16 anys. Seguirà l'anàlisi de productes comunicatius alhora que es procedirà a la creació amb intencionalitat comunicativa en equips de treball. Les realitzacions seran presentades a la comunitat escolar i possiblement a través de mitjans locals.

Mòduls d'especialització professional de grau mig que es poden ofertar als alumnes que hagin d'incorporar-se a la activitat professional

- ♣ Auxiliar d'oficina tècnica de disseny
- ♣ Tècnic en mitjans audiovisuals
- ♣ Informació i atenció al públic
- ♣ Auxiliar de taller de decoració ceràmica
- ♣ Auxiliar de laboratori fotogràfic
- ♣ Monitor de dansa per a l'Educació Primària

Educació Secundària Post-Obligatòria: el Batxillerat

Els alumnes que cursin Batxillerat tindran un horari escolar de 30 hores setmanals durant dos cursos, que representen un total de 2.100 hores. Currículum comú 30 %, currículum de modalitat 50 % i currículum optatiu 20 % Aquesta és la regulació bàsica per a Catalunya del Departament d'Ensenyament.

Es compta amb les 35 setmanes del curs escolar i està previst que els alumnes puguin dedicar unes hores, pensem que les 4-5 setmanals que excedeixen de la sessió del matí. En la pràctica s'haurà de veure si aquestes es fan en períodes complets intensius o amb dedicacions fraccionades. Per les modalitats i especialitats de Batxillerat que desenvolupem al present projecte considerem més adequat i fàcil que els alumnes desenvolupin serveis i pràctiques culturals, a la pròpia escola i en un ateneu popular de titularitat pública, parroquial o associativa.

El projecte concreta el supòsit d'un centre que ofereix dues modalitats de Batxillerat i té capacitat per dos grups de 35 alumnes cada promoció, 140 alumnes en total.

Les modalitats són: Batxillerat en Arts i Batxillerat en Humanitats i Ciències Socials. Aquesta elecció es fa per diferents motius:

Aquestes modalitats seran les menys desenvolupades per la pròpia herència del sistema educatiu i per la demanda social dels darrers anys. Es demanen ciències i darrerament s'ha vist que la tecnologia crea molts llocs de treball. Es defuig la tradició de les lletres que en els darrers anys han caigut en el màxim desprestigi. No hi ha cap tradició de donar nivell acadèmic a les arts; atès que demanen aptituds específiques moltes de les persones que les han desenvolupat no han tingut nivells generals de qualificació acadèmica.

Oferta de currículum adequada i adequable als diferents estils cognitius

Reprenem el concepte d'estils cognitius del professor David Lewis que ja ha estat ressenyat però el completem aprofundint-lo. Lamentablement no disposem d'estudis fets amb la població dels nostres alumnes per poder saber en quina proporció es donen els diferents estils cognitius. Hem de pensar que l'entorn cultural ha d'influir-hi però tampoc es pot dir que entre el nostres alumnes i els de Califòrnia o del Regne Unit hi hagi un model cultural diferent. La distribució no pot ésser marcadament diferent.

El model explicatiu dels estils cognitius que proposem és constituït per una esfera. Els tres eixos corresponents a les tres direccions de l'espai expressen els trets de operació mental:

L'eix reflexió-resposta va de la contemplació a la intervenció.

L'eix absorció-abstracció va del concret a l'abstracte.

L'eix creació-repetició va de la iniciativa a l'execució.

Són quatre estil cognitius o tipus de pensament: intel·lectual, executant, inventiu i interessat. Aquests estils no resisteixen la tradicional divisió de lletres i ciències. A cada estil cognitiu hi caben els més propers a les activitats de lletres i humanitats: filòsofs, planificadors, organitzadors socials i poetes literats o artistes del drama humà. A cada estil cognitiu hi caben els més propers a les ciències empíriques: científics, tecnòlegs, gestors d'empresa i artistes de la matèria.

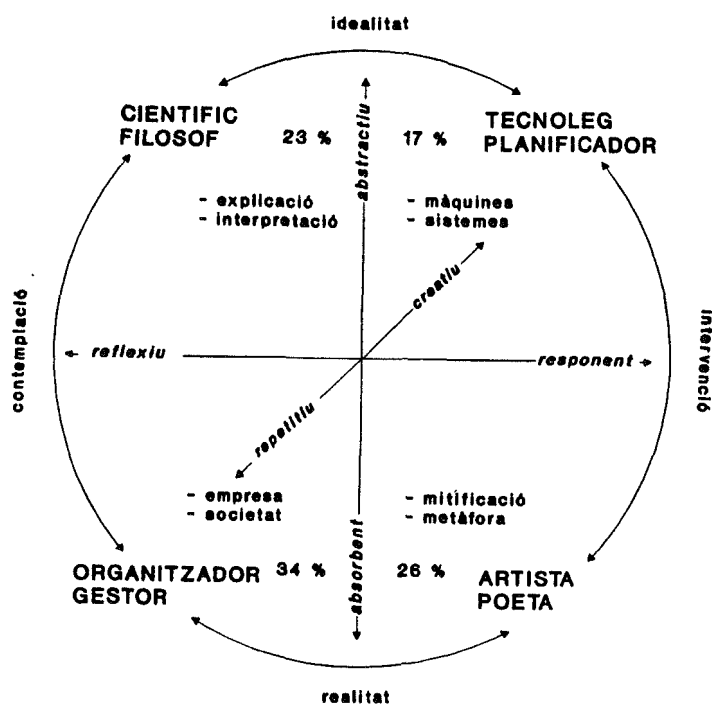
A cada estil hi ha els que fan una activitat fonamentalment repetitiva i executant i els que proven creació i noves iniciatives. Això s'expressa en l'eix de la tercera direcció de l'espai.

Els estils cognitius que es suposen a les persones que desenvolupen les arts o les activitats d'organització de grups humans són els més freqüents en estudis practicats a Califòrnia i al Regne Unit. Un 34 % els d'estil cognitiu *absorbent-responent*; un 26 % el d'estil cognitiu *abstractiu-responent*. En canvi, els d'estil *abstractiu-reflexiu* representen un 23 % i els d'estil *absorbent-reflexiu* representen el 17 %. El sistema escolar solament ha vingut donant resposta als pensadors intel·lectuals (científics o filosòfics) i darrerament als pensadors executants (tecnòlegs o planificadors). Han estat

sempre totalment marginats i desatesos els pensadors interessats (organitzadors i gestors) i els pensadors inventius (artistes i poetes).

Quan les persones treballen en activitats que demanen un estil cognitiu dominant diferent del propi disfruten menys i es cansen més. Quan això es dona en alumnes que aprenen, els més ben dotats resisteixen però no poden actuar amb prou creativitat i tendeixen a actuacions executants o rutinàries. Els alumnes menys dotats que han de treballar amb un estil cognitiu diferent del seu tenen moltes probabilitats de fracassar: abandonen per un excés de dificultat.

COMPORTAMENTS SEGONS ELS ESTILS COGNITIVS

[Gràfic] Model esfèric dels estils cognitius proposat per l'autor a partir de l'esquema de David Lewis.

Quan les persones treballen en activitats que demanen un estil cognitiu dominant que es correspon al propi disfruten

més i no es cansen. Quan això es dona en alumnes que aprenen, els més ben dotats actuen amb excel·lència i s'apliquen amb iniciativa i creativitat a totes les activitats inclús a les d'altres estils cognitius. Els alumnes menys dotats que poden treballar amb el seu propi estil cognitiu poden avançar lentament però van consolidant la seva seguretat: amb el temps queda encoberta la seva menor dotació i poden donar rendiments bons en moltes activitats.

Amb l'oferta de modalitats-especialitats de Batxillerat s'atén de manera directa als pensadors interessats i als pensadors inventius, els que han estat més desatesos. Els alumnes que hagin fet l'ESO en aquesta escola i que apuntin cap a estils de pensament intel·lectual i pensament executant seran orientats cap a d'altres centres que ofereixin les modalitats de Batxillerat de Ciències de la Natura i de la Salut i Tecnologia.

Si s'ha orientat bé els alumnes, si es troben treballant de gust perquè posen en acció les seves capacitats segons el seu estil cognitiu podem esperar que els alumnes es situïn a la banda creativa de l'eix i desenvolupin una gran iniciativa. Si desenvolupen una gran iniciativa i actuen amb seguretat, malgrat ésser fonamentalment responents s'habituaran també a fer incursions a la reflexió i per tant a les maneres d'actuar pròpies del pensador intel·lectual i del pensador executant.

Seguint les especialitats de Batxillerat que es desenvolupen en oferta curricular, les apliquem a les combinacions d'estils cognitius que es posen en acció. Hi ha un estil cognitiu dominant i un estil cognitiu ascendent.

◆ Arts plàstiques i Disseny comunicatiu:

pensador inventiu amb ascendent executant.

Serán els alumnes més inventius en aplicar les noves tecnologies utilitzant les formes connotatives per enriquir la denotació simple i distingir-se en un allau de comunicació constant.

◆ Arts escèniques, teatre i música:

pensador inventiu amb ascendent intel·lectual.

Serán els alumnes més inventius a partir de l'herència clàssica de la cultura i de la necessitat d'expressar en drama o música l'enigma humà contribuint a la reflexió.

◆ Dinamització cultural i organització dels serveis:

pensador interessat amb ascendent intel·lectual.

Serán els alumnes interessants en la dinàmica social i cultural que fonamentaran en l'aprofundiment de la història i de la reflexió sobre la diversitat cultural.

◆ Dinamització cultural i comunicació amb noves tecnologies:

pensador interessat amb ascendent executant.

serán els alumnes interessants en la dinàmica social o empresarial que aplicaran sistemes de planificació i gestió altament elaborats i auxiliats per les noves tecnologies.

Contràriament al que sembla a primera vista, no serán tant els treballs per a científics o tecnòlegs i sí en canvi en una societat de gran desenvolupament es multipliquen les professions de serveis personals i d'organització social i empresarial. La disponibilitat de lleure fa també que cada dia hi hagi més públic atent al treball d'artistes i creadors i sembla que com mai es busca l'extravagància per sortir de les rutines quan no hi ha idees creatives.

Hem assajat de dissenyar un currículum adequat a quatre especialitats amb un fort contingent de matèries optatives que poguessin interessar als alumnes de totes les especialitats i ens ha semblat molt consistent.

A continuació es presenta el quadre estructural del currículum que es proposa. Segueix les prescripcions del Departament d'Ensenyament i recull un ampli ventall de matèries. Cal pensar que no es podran desenvolupar totes atès que el centre es de dimensions petites però no interessa un centre gran. Ara bé, si el professorat és competent dins les modalitats no tindrà dificultat en preparar-se per a uns coneixement d'un curs a l'altre.

Les matèries optatives estan disponibles per a qualsevol de les especialitats i en tot cas serà l'equip de professors qui podrà establir orientacions generals i orientacions particulars a cada alumne. Les tecnologies aplicades a les arts i a la dinamització cultural formen un bloc prou interessant i que per rutina es tendeix a situar a la modalitat de Tecnologia on evidentment hi ha de ser potser com a 'aplicacions tecnològiques'. Aquí es presenten com 'tecnologies aplicades a les arts i a la dinamització'.

OFERTA CURRICULAR ALS ESTUDIS DE BATXILLERAT

	ARTS PLÀSTIQUES I ESCÈNIQUES	Tecnologies aplicades	DINAMITZACIÓ CULTURAL I ORGANITZACIÓ SOCIAL
MATERIES COMUNS	Educació Física I i II (35+35 h.) Idioma primer I i II (70+70 h.) Llengua catalana i literatura Llengua castellana i literatura * distribució llengües: Català (140/70/175 h.) Castellà (70/140/175 h.) en funció de nivell i opció de l'alumne. Filosofia (105 h.) Història Contemporània (105 h.)		Educació Física I i II (35+35 h.) Idioma primer I i II (70+70 h.) Llengua catalana i literatura Llengua castellana i literatura * distribució llengües: Català (140/70/175 h.) Castellà (70/140/175 h.) en funció de nivell i opció de l'alumne. Filosofia (105 h.) Història Contemporània (105 h.)
<i>Art</i> <i>Disseny</i> <i>Publicitat</i> MATERIES DE PRIMER <i>Música</i> <i>Dansa</i> <i>Dramàtica</i>	Dibuix artístic (70 h.) Dibuix Tècnic (70 h.) Expr. Gràfico-Plàstica I (105 h.) Espai i Volum (70 h.) Expressió Corporal (105 h.) Llenguatge Musical I (105 h.) Expressió Vocal (70 h.) Pantomima interactiva		Història de la Cultura I (105 h.) Economia (70 h.) Estadística (70 h.) Psicologia (35 h.) Pobles, cultures i dansa (35 h.)
<i>Art</i> <i>Disseny</i> <i>Comunicació</i> MATERIES DE SEGON <i>Música</i> <i>Dansa</i> <i>Dramàtica</i>	Història de l'Art (105 h.) Expr. Gràfico-Plàstica II (105 h.) Forma i Imatge (70 h.) Estètica (35 h.) Llenguatge Musical II (105 h.) Comunicació no verbal (70 h.) Hist. Música i de l'Escena (105 h.)		Història de la Cultura II (105 h.) Econ. i Organit. d'Empreses (70 h.) Literatura i Societat (105 h.) Sociologia (35 h.)
MATERIES OPTATIVES	<i>Art, Disseny, Comunicació</i> Disseny Gràfic i Comunicació Caricatura, còmic i cinema animat Urbanisme i Escultura al ras Pintura i disseny mural Taller d'art Volum: tècniques avançades Disseny tèxtil Disseny d'interiors <i>Drama, Escena, Comunicació</i> Espais escènics: llum i so Dansa i escultura viva Cant coral i recitatiu Mitjans informàtics-control escena Muntatge musical- noves tecnologies Tractament informàtic del so	<i>Tecnologia i Societat</i> Societat, Ciència i Tecnologia Tecnologia audiovisual Mitjans informàtics i edició Realització videogràfica Realització radiofònica Instal·lacions d'imatge i so <i>Cultura de masses i Comunicació</i> Comunicació de masses i Cultura Retòrica i oratòria Mites, arquetips i estereotips Dinàmica de grups i de masses Disseny, moda i identitat social	<i>Dinamització Organització cultural</i> Geog. i Hist. de l'Art i del Mite Llatí i cultura clàssica Periodisme: informació-opinió públi Disseny Gràfic i Comunicació Comerç exterior Telemàtica-documentació Idioma segon Idioma internacional: Esperanto Grec, mitologia i tragèdia Crítica literària-art-musical

Els alumnes que segueixin les modalitats i especialitats del present projecte seran aquells que es volen dedicar a activitats musicals, escèniques, plàstiques, empresarials i socials.

D'acord amb la LOGSE cal tenir presents algunes especificacions que concreten l'itinerari dels estudis que condueixen a la professionalització o als estudis superiors d'una determinada especialitat.

Els alumnes que vulguin seguir estudis musicals i de dansa han d'haver iniciat la lectura musical i l'instrument o bé la pràctica de dansa als primers anys (entre els set i els deu) que han d'anar seguint en escola especialitzada en estudis musicals. Així els alumnes, en finalitzar positivament el Batxillerat, poden haver superat del Grau mitjà dels estudis musicals i tenen via oberta als estudis superiors òbviament demostrant les habilitats i capacitat específica necessària.

Els alumnes que vulguin seguir els estudis d'art dramàtic no han d'haver desenvolupat estudis previs en escoles especialitzades d'art dramàtic però fora bo que en iniciar l'Educació Secundària es vincuessin a grups de teatre d'aficionats o se'n constituís un a la mateixa escola. Així els alumnes, en finalitzar positivament el Batxillerat podran accedir a l'únic grau de caràcter superior que s'estableix per als estudis d'art dramàtic. Els estudis superiors són els que permeten desenvolupar les arts escèniques amb una extensa base cultural i en aquesta línia es fa l'oferta curricular de l'ESO de la modalitat-especialitat.

Els alumnes que vulguin seguir estudis d'arts plàstiques i de disseny poden accedir al grau mitjà amb el títol de Graduat en Educació Secundària. Els que vulguin accedir als

estudis de grau superior directament ho podran fer a partir de la modalitat-especialitat que es proposa en aquest projecte sense haver de superar cap prova atès que per avaluació contínua les aptituds i habilitats hauran quedat acreditades. Entre les especialitats que es poden seguir hi ha la diplomatura en Conservació i Restauració de Béns Culturals i la llicenciatura en Belles Arts.

Els alumnes que finalitzin el batxilerat d'Humanitats i Ciències Socials podran desenvolupar diversos mòduls que els facilitin la incorporació a la vida professional activa. Amb tot, el disseny curricular proposat per aquesta modalitat-especialitats té una clara dimensió professionalitzadora que es veurà incrementada amb les dedicacions pràctiques que es proposen. Es pot pensar en ampliar aquestes de manera que constitueixin un mòdul professional integrat al cicle formatiu.

Els alumnes d'aquesta modalitat que vulguin seguir estudis superiors es poden sentir interessats i es poden encaminar a diverses àrees de coneixement

Area d'Humanitats: estudis clàssics, filosofia, epistemologia, psicologia, pedagogia, sociologia, geografia, història, antropologia i filologia; també a professions com mestre d'escola, traductor i interpret.

Area de Ciències Socials: comunicologia (c. informació), administració i direcció d'empreses, econòmiques, empresarials, dret, sociologia, politicologia; i també professions com treball social, graduat social, bibliotecari-documentalista, gestor comercial o financer.

Area de Belles Arts: disseny, escultura, imatge, pintura restauració; i també professions com conservador de museus, crític d'art, decorador, il·lustrador, dissenyador, escenògraf, escultor, gravador-esmaltador, ceramista.

En aquestes darreres especialitats es passa a posar en joc un estil cognitiu de pensament intel·lectual al qual potser no hi haguessin accedit alumnes prematurament apartats del seu estil cognitiu de pensament interessat. Això obre una important reflexió per a la pedagogia i per a la perspectiva de l'educació permanent: primer consolidar el propi estil cognitiu, posteriorment, en una indeturable necessitat d'evolució cultural, passar successivament als altres estils cognitius en un itinerari per viure la totalitat cultural en la pròpia persona.

Per a un bon nombre d'alumnes però seria millor posar-se a desenvolupar una activitat professional durant tres o cinc anys d'acord amb l'especialitat estudiada i els mòduls professionals que es podrien oferir en un bloc de matèries integrat per algunes de les optatives proposades i algunes que pugessin desenvolupar professionals en actiu.

*Continguts susceptibles d'integra-se
en un mòdul professional de grau superior*

- ♣ Ajudant de direcció de coral infantil
- ♣ Documentalista d'esbart dansaire
- ♣ Tècnic d'escenografia
- ♣ Tècnic d'enllumenat i sonorització

- ♣ Comentarista-conductor de cinema-fòrum
- ♣ Cap de redacció d'una publicació local.
- ♣ Programació de televisió local
- ♣ Cap de programes de ràdio local

- ♣ Animació socio-cultural
- ♣ Organització de casal de joves
- ♣ Promotor cultural
- ♣ Organitzador d'activitats de coneixement del medi

- ♣ Dibuxant de còmics.
- ♣ Il·lustrador de llibre infantil
- ♣ Constructor de maquetes
- ♣ Tècnic en disseny de moda en vestit

- ♣ Tècnic en decoració ceràmica
- ♣ Tècnic de restauració d'art
- ♣ Galerista i muntador d'exposicions
- ♣ Exposició i comercialització d'objectes d'art

Les modalitat de Batxillerat desenvolupades tenen una forta projecció externa. No es poden platejar de manera eficaç solament de portes endins. per això hem partit de la seva articulació amb un ateneu cultural popular.

L'ateneu cultural és una institució que pot patrocinar una sèrie d'activitats culturals autònomes. Entre aquestes hi caben justament les organitzades com educació no formal però que la LOGSE preveu regular⁵: les escoles de música, les escoles d'art i les escoles de teatre. L'Administració educativa vol facilitar que es puguin compaginar els estudis de règim general i els de règim especial i preveu en alguns casos la creació de centres integrats.

Un ateneu cultural de titularitat cooperativa o associativa com a entitat legalment constituïda pot crear centres educatius i alhora escoles d'ensenyaments especialitzats. La possibilitat d'articular ambdós règims d'estudis estaria perfectament garantida.

Una altra possibilitat és la d'un centre públic d'Educació Secundària articulat amb un ateneu cultural de titularitat municipal que doni cobertura a diferents seccions de música, dansa, teatre i art integrades per agrupació musical, esbart dansaire, grup de teatre o associació d'artistes local. Si aquests grups tenen vida pròpia no estarà de més que impulsin les corresponents escoles de

⁵ Llei d'Ordenació General del Sistema Educatiu. Títol II, Capítol primer, arts. 38 al 49.

música, dansa, teatre i art. L'Administració local podrà posar-los instal·lacions i pressupost que es gestionaran de manera eficaç per a prestigi cultural de tots: els impulsors, els actors, els responsables polítics i els ciutadans i públic usuari.

Aquest plantejament que té identitat pròpia des del punt de vista cultural i social és consistent en la perspectiva de la societat de comunicació de masses. Tot el que ofereixen les noves tecnologies i els mitjans de comunicació no és altra cosa que vehicular, processar i transferir uns continguts culturals donant una experiència cultural substitutiva. La pràctica cultural en viu i en directe allunya tota possibilitat d'alienació cultural i de quedar sotmès als estereotips de la indústria cultural. La pràctica cultural dóna continguts arrelats i idees estables sempre recurrents i el processament tecnològic dóna noves formes i iniciatives que porten seducció motivadora. Indubtablement es farà un ús cultural i enriquidor de les noves tecnologies en una perspectiva de dinamització cultural personalitzadora.

Si els assajos d'ús de televisió, ràdio i premsa local haguéssin fracassat pel seu caràcter esnobista o postmodern ara es poden replantejar carregats d'iniciativa i contingut. Sense haver de cobrir temps de manera desmesurada hi haurà contingut d'informació i es poden multiplicar de manera ben diversa els actes culturals de cap de setmana amb un important índex de participació de gent, de gent de casa, però que tenen habilitats a mostrar, activitats a fer reflexions a comunicar, obres a exhibir, i engrescament lúdic a provocar.

Ja no es caurà més en la frivolitat d'ignorar que un gest en pantalla, un sentiment provocat per la ràdio i una crítica

a un fet social són activitats culturals moltes vegades assajades o elaborades amb molt de temps. Haurem trencat la inducció a la passivitat i al poc esforç que s'atribueixen als mitjans de comunicació. No podrem sostenir ja més una postura còmoda i apàtica emparada en la màgia d'un món fantàstic que ens fa somniar desperts. Ens convencerem que l'activitat i l'esforç del constant començar són els millors identificadors de la condició humana. Descobrirem que les experiències d'interacció personal i de vivències compartides traspassen una energia més positiva que absorbeix les radiacions nocives de la incomunicació amb les màquines electròniques. Potser també ens estalviarem relacions de comunicació humana obligada per resoldre terapèuticament allò que no hem sabut prevenir amb comunicació personal espontània o amb participació generosa en activitats de cooperació social.

Activar la cultura és una activitat de creixement personal humà oberta a tot i amb molta iniciativa també als mitjans de comunicació i a les noves tecnologies.

Oportunitat de serveis productius i de progrés en responsabilitat

Considerem també una oferta curricular la possibilitat de desenvolupar unes tècniques i serveis de caràcter útil o productiu. S'aprèn treballant, realitzant tasques concretes. L'escola millor que ningú accepta el risc que una tasca no surti tan bé perquè l'escola avalua els processos però les exigències d'un servei real obliguen a un esforç de perfecció i eficàcia. Si, per exemple, un alumne retola la seva carpeta de qualsevol manera això mateix no s'ho pot permetre si té l'encàrrec de fer uns cartells anunciadors; aquests han d'estar fets amb lletra clara, proporcional i

funcionalment estètica.

Aquestes activitats fetes amb exigència posen en joc aptituds diferents i no menys importants per a una vida professional que les que es posen en joc als treballs escolars. Per a alguns alumnes pot ésser ocasió de valorar-los la seva responsabilitat en no deixar mai res inacabat mentre que per a d'altres pot ésser un toc d'atenció a la seva superficialitat. Es molt probable que les valoracions siguin creuades respecte a les valoracions de les activitats escolars que demanen més nivell intel·lectual. Sembla evident una llei de compensació cultural: mentre els més desperts tendeixen a fer el mandra i a despreocupar-se, els menys dotats s'apliquen amb voluntat a la realització de tasques concretes.

La pràctica de tècniques i serveis (SER/TEC) per part de tots els alumnes aporta una base d'observació complementària per a l'orientació professional i d'estudis que els professors, i el professor-tutor en particular, han d'anar recollint. D'altra banda la realització d'aquestes activitats ha d'ésser objecte d'avaluació contínua i, si hi ha sistema de qualificacions, també de qualificació.

Tots els alumnes han de participar en les tècniques i Serveis de manera regular. Se'ls assigna una hora setmanal. Cal practicar cada activitat amb una certa continuïtat. Les activitats les poden assignar els professors coneixent el desig de cada alumne i l'acord que ha fet el grup distribuint els encàrrec entre tots els components. Un alumne pot demanar canvi o el professor pot proposar canvi després d'un període respectable; tres mesos representen 12 hores d'una activitat que ja s'ha de fer amb seguretat,

organització i potser també amb iniciativa.

Atès que no es pot oblidar la funció productiva per a l'escola d'aquestes Tècniques i Serveis, en algunes d'elles caldrà tenir-hi al càrrec alumnes destres o aficionats que hi poden romandre de manera estable. Particularment entre els alumnes grans, els de batxillerat les tendències personals poden anar quedant molt definides. Així el centre pot comptar ja amb l'electricista major, el jardiner major, el bibliotecari major... càrrecs de responsabilitat coneguts públicament. Aquests alumnes amb l'assessorament d'un professor expert en la qüestió però sense la seva presència necessària poden organitzar bona part de les Tècniques i Serveis que han de fer rellevant-se 16 equips de tres alumnes. Cal preveure que les feines quedin fetes en el seu termini i en altre cas cal fer públiques les oportunes rectificacions.

Un exemple ho il·lustra. Els divendres entre 12:00 i 14:00 h. han d'estar disponibles les 500 còpies d'horaris de la setmana següent però han sorgit problemes; a les 13:00 h. ja es veu que no podran estar editats. Es treu un cartell als punts habituals de recollida comunicant que els horaris no estaran disponibles fins dilluns a les 8:00 h. Els alumnes han d'ésser advertits que l'horari d'aquest dia serà estructurat de la mateixa manera que el del dilluns anterior par tal que els alumnes sàpiguen quins materials poden necessitar. El dilluns recullen el nou horari i la incidència ha estat insignificant. També s'ha d'avaluar la capacitat de reacció ràpida i la presa de decisions executives.

Els tècnics majors poden reunir-se algunes vegades amb un de cada equip formant el directori de: manteniment, d'audiovisuals..., és a dir amb 15 entre els quals es va perfilant qui serà el successiu major. Es programa la tasca

i es posen en comú problemes detectats acordant solucions que si afecten a tots els alumnes han d'ésser comunicades als tres *grups* del mateix col·lectiu.

Aquestes reunions organitzatives seran especialment importants en dies d'activitats singulars de l'escola: inauguració del curs, festa de Nadal, jornada de portes obertes als pares... són dies que hi ha d'haver serveis permanents i ben organitzats d'ordre, de disseny-comunicació, de missatgeria... i prèviament es farà la previsió d'efectius humans necessaris, els punts i moments d'actuació, la previsió d'incidències i les actuacions corresponents...

Les 10 assignacions de SER/TEC que ha d'atendre cada equip durant una hora setmanal són:

Missatgeria. Situats a secretaria s'encarreguen de recollir i passar avisos, materials i de localitzar persones a la casa. Quan hi hagi xarxa telemàtica interna faran ús d'aquesta amb sortida de pantalla o sortida de megafonia. Hi ha d'haver determinats codis de senyalització coneguts per tota la comunitat escolar, el més important el senyal d'emergència i evacuació de l'edifici escolar que hauria de ser assajat alguna vegada. Per evitar destorbar el treball les persones que més sovint han de ser localitzades poden respondre a senyals 'morse'.

Copisteria. Situats a consergeria o a una sala específica es fan càrrec de les fotocòpies i de l'enquadrernació de materials didàctics i del seu emmagatzematge i distribució.

Biblioteca. Atenen la biblioteca, l'hemeroteca i la mediateca (BiHeMe) amb tasques d'organització, entrada de dades, elaboració de fitxes, control d'ús i préstec i supervisió de les condicions de treball. També elaboren

reculls de premsa segons directrius donades per professors.

Audiovisuals. Es fan càrrec de tasques de catalogació, etiquetatge i enregistrament de materials al Taller d'Audiovisulas. Part dels encàrrecs d'enregistrament es poden fer a casa i subministren els suports.

Laboratori. Fan tasques de manteniment i endreça del laboratori i preparació de materials per a pràctiques dels grups que han de treballar-hi. Supervisen l'estat de les observacions en curs per veure si estan ben indicades les característiques, temps, vigilància i perillositats d'un experiment en observació segons model establert.

Manteniment. Situats al Taller de Tecnologia duen a terme encàrrecs de reparacions o gestionen que s'avisí a tècnics externs. Cal esperar que es destini una persona no docent a manteniment i en aquest cas s'estalviarien serveis externs i els alumnes podrien desenvolupar moltes més activitats al costat del tècnic de manteniment. Passen revista a tota l'escola per detectar els desperfectes abans no creixin. tenen cura del manteniment del Taller de Tecnologia.

Disseny-Comunicació. (DISSENY-COM) es fan càrrec de l'edició de l'horari setmanal i de totes les comunicacions generals o personalitzades a *col·lectius* o *cursos*. Atenen així mateix comunicacions murals en to publicitari per orientar o reconduir actuacions habituals. S'encarreguen així mateix de la decoració i exhibició de treballs o de les cartelleres informatives.

Neteja. De manera complementària als serveis de neteja que es fan al vespre, es netegen a fons prestatgeries de llibres, racons complicats d'aules i equipaments delicats. Es fa escombrada o fregada d'aquelles estances que s'han embrutat més del compte, particularment per pluja, terra o

incidents. Cal esperar que hi hagi una persona de neteja durant la jornada escolar i els alumnes col·laborarien amb ella.

Jardineria. Cal atendre petits parterres de verd, els arbres i les plantades de flors així com mantenir nets els caminois i crear-hi mobiliari adient. Les plantes d'interior i les plantes amb flor que han de guarnir les relacions humanes vives de l'escola expressant els canvis estacionals corren a cura dels *equips* de jardineria. Cal que l'escola prevegi pressupost en una partida específica.

Coordinació. Resta un alumne de cada *grup* de deu que actua de coordinador i supervisa que cadascú sigui al seu lloc. Pot fer-se càrrec de la substitució d'algun company absent o pot decidir un canvi d'algú d'un servei a un altre més necessari. Podrà sempre consultar a un professor de guàrdia o podrà decidir-ho amb els altres dos socis de l'*equip* de coordinació.

Oportunitats d'actuacions comunicatives i de conreu de la seguretat i creativitat

A la graella horària s'han deixat dues pauses de 15 minuts que poden desplaçar-se o agrupar-se segons les activitats que tinguin els alumnes. Aquestes estones són de lliure disponibilitat dels alumnes però cal omplir-les d'iniciatives per evitar que el descans sigui un avorrir-se o que es tingui la innecessària necessitat de marxar de l'escola. Cal comptar que els alumnes puguin fer un mos i que s'atansin a la cafeteria a prendre un refresc.

Apuntem tot seguit algunes iniciatives que poden ésser considerades per l'Equip Pedagògic i per poc que hi hagi

professors que puguin impulsar-les, s'acordi tirar-les endavant. Aquestes o les que amb la lectura d'aquestes a tots se'ns poden acudir.

Les iniciatives aquí recollides formen part del món de la comunicació, copien alguns formats o recorren a formats vells que poden funcionar sempre. Es proposen un seguit d'iniciatives que tenen a veure amb els mitjans de comunicació de masses o recullen continguts dels mateixos.

Són activitats que han de resoldre en quinze minuts o menys. Què es pot fer en quinze minuts?... Als mitjans de comunicació de masses quinze minuts són molt. Us imagineu un anunci de quinze minuts?... Terrible!... o Fascinant!... Qui sap?. Tot depèn. Tot depèn de la creativitat de professors i alumnes.

VIDEO-INF. Reportatge d'informació de l'escola o de qüestions significatives per l'escola en suport vídeo. Cal que hi hagi un equip instal·lat en un espai de comunicació general que un dia assenyalat de la setmana projecti aquest informatiu. Encàrrec del crèdit de Mitjans de Comunicació de Masses. Progressivament ha d'anar millorant en claus comunicatives. Es un *equip* diferent que el realitza cada setmana i els recursos emprats van essent interioritzats per tots de manera que hi ha un aprenentatge col·lectiu i progressiu. Millor dia el dilluns per treure la mandra i desvetllar els comentaris crítics.

CANT-COR. Trobada setmanal de cant coral de caràcter voluntari. S'ha de realitzar però en un lloc públic. Una o tres cançons repartint si cal la lletra en format de butxaca col·leccionable (octavetes grogues). Amb el primer lliurament es donarà la carpeta de regal. Cançons de tota

mena però cal partir del que els pugui atraure i que es pugui cantar (Llach, Sau, Sabina, Moustaki, Mercury, Camaron) però amb el temps es podrà també ensenyar un Brindis de Mozart o un tema de Juan de la Encina. Això ha de córrer a càrrec del professor de música fins que hi hagi un planter d'alumnes de Batxillerat estudiants de música que s'hi incorporaran com a pràctica.

COMIC-MUR. Il·lustració en llenguatge còmic o caricatura de caràcter mural que hauria d'aparèixer cada setmana, un dia determinat a la pausa d'esbarjo. *Equips* d'alumnes o individualment programat a la classe de Plàstica.

XERR-AIRE. Monòleg, discurs memoritzat o provocació oral a l'estil del *Hyde Park*. Cada setmana, un dia fix, per encàrrec a la classe de Llengua catalana o castellana. Exercici d'expressió oral i comunicativa. Realització en lloc públic de pas.

AUDIO-INF. Informatiu ben construït i enregistrat o bé relat de ficció amb efectes sonors i musicals. Cada setmana en dia i hora fixat tot i que es pot reproduir diverses vegades. Encàrrec fet al crèdit de Mitjans de Comunicació de Masses. Exercici d'expressió oral amb experimentació dels efectes provocables.

PANTO-MIM. Actuació de mímica total. Al principi es tracta d'intentar el treball dels actants dels centres urbans. Ningú està obligat a quedar-s'hi. L'indicador de qualitat és justament la capacitat d'atraure públic. Encàrrecs individuals o de parelles a les classes d'Expressió corporal.

FULL-INF. Full informatiu de caràcter funcional i útil que pot incloure breus opinions o reflexions o ironies. D'aparició setmanal el dia i a l'hora fixada. Ha de garantir

atractiu. Realització de petit *equip* segons assignació anticipada a la classe de Llengua castellana o catalana.

MUSIC-INS. Interpretació instrumental de solista o conjunt instrumental d'entre els alumnes que estudien música. Concepte de música al carrer o a un lloc obert però arrecerat. En bon temps. a l'aire lliure.

INFOR-DAT. Exhibició informàtica de programa gràfic construït, de simulació o presentació d'una base de dades de consulta. Es presenta un dia setmanal dins d'una pausa. Posteriorment està disponible a la consulta a l'aula d'informàtica. Coordinat des de la classe d'informàtica.

SORPRES-TOT. Prestidigitació, recitat rap, break-dance, castellers, diables, xanques, recitat poètic, presentació de disc, presentació de llibre, enigma per descobrir en una setmana, convidada a menjar fruita (cireres, síndria...), jocs malabars o d'equilibrisme. Espai obert per pujar de to la imaginació i potenciar les habilitats més diverses. Podria donar-se entrada a persones alienes a l'escola .

**Oferta d'ajuda personal i solidària
als alumnes amb retard escolar.
Oportunitat de creixement personal.**

Els alumnes que presenten un marcat retard escolar, particularment al primer cicle disposen dels crèdits variables de reforç per recuperar aprenentatges necessaris no assolits. Amb tot, aquesta ajuda pot no ésser suficient

per a alguns alumnes.

A aquests alumnes i a través de l'orientació tutorial se'ls ofereix ajuda personalitzada una tarda a la setmana. Aquesta ajuda es presta als alumnes per companys més grans. Alumnes de Batxillerat ajuden a noies i nois que ho necessitin. S'estableix una tarda a la setmana i cada dos o tres alumnes amb retard tenen l'ajuda d'un *mentor*. Aquestes activitats dels alumnes de Batxillerat formen part de les pràctiques i són considerades a efectes d'avaluació.

Les dues hores setmanals creen un vincle personal. Els alumnes ajudats poden, qualsevol dia, trobar-se a l'escola amb el seu *mentor* i demanar-los un cop de mà. Possiblement també puguin viure a la vora l'un de l'altre i trobar-se fora de l'horari escolar. El *mentor* està *on-line* per al seu pupil.

Impulsar els contactes i relació entre alumnes menors i més grans és una estratègia educativa que cal desenvolupar amb profunditat. Si no ha d'ésser una relació purament nominat, cada alumne menor podria tenir el seu *mentor* o germà gran i recíprocament, cada germà gran el seu germà petit. Això és una inqüestionable oportunitat de creixement en personalitat i de capacitat d'adaptació. està en la línia de desfer aquesta fractura generacional que s'ha creat, no ja de pares a fills, sinó també de 'chorbos' a 'niñatos'. Una diferència de quatre anys d'edat crea unes distàncies absurdes i els grans han afirmat la seva 'grandesa' fent 'novatades' als petits. Si introduïm d'altres rituals d'iniciació, sense imposicions normatives, podem crear un ambient educatiu de comunitat escolar en la perspectiva de saber viure en la comunitat social. Els alumnes així iniciats seran joves de vint anys que paren el cotxe quan veuen uns nens que volen travessar el carrer, o que sabran dir una cosa bonica a l'infant de l'escala de casa quan li ofereixen

d'acompanyar-lo amb ascensor.

**Recerca i estades a empreses
per a tots els alumnes**

La reforma Educativa ha previst de manera prescriptiva per a tots els alumnes la realització d'un treball de recerca al terme del Batxillerat. Aquesta previsió es perfectament encaixable en aquest projecte d'organització d'un centre d'Educació Secundària com es pot desprendre del seu conjunt i de manera particular dels formats didàctics que més endavant es descriuen.

Es preveuen dues formes: *recerca* i *invenció*. En el primer cas correspon als alumnes de pensament abstractiu-reflexiu i en el segon correspon als alumnes de pensament abstractiu-responent segons els estils cognitius descrits. No hauria de quedar exclòs un projecte d'organització ni una realització artística. Cal donar a la recerca el significat ampli de tota activitat de creació o aportació innovadora. Cal ésser conseqüent amb l'escola comprensiva i la diversitat d'estils cognitius fins al final.

Així mateix, les estades a empreses previstes pera tots els alumnes, en aquest centre s'inicien amb les Tècniques i serveis a la pròpia escola, continuen amb participació a serveis locals i a d'altres escoles de la localitat (d'Educació Primària) i es completen amb un període regular continuïtat a una empresa segons orientació professional personalitzada. Els serveis de voluntariat podem computar-se a efectes de pràctiques a empreses, humanes com són.

Oferta comprensiva d'activitats culturals i de serveis de voluntariat social

Des dels departaments didàctics s'ha d'impulsar l'atenció al món natural i cultural extern a l'escola i encaminar-hi els alumnes. Cada professor suggerirà a partir de les classes habituals activitats i actes que es poden desenvolupar fora de l'escola i que generen aprenentatge respecte a l'àrea de coneixement. Si tots els professors s'ha posat en aquesta línia de treball, caldrà vetllar per evitar un excés de demandes. De fet, les demandes o activitats obligades han d'ésser mínimes i les activitats suggerides poden ésser totes.

Els diferents equips de professors, de cicle o de departament, atents a l'activitat cultural i a l'actualitat han de fer propostes d'interès general per decidir en consell algunes activitats concretes per a alumnes d'edats determinades. Les activitats culturals generals seran degudament anunciades com a activitats pedagògiques amb cartells específics i acompanyats si s'escau de cartells anunciadors. Tampoc ha d'ésser problema que un alumne no pugui assistir a aquell acte o visitar aquella exposició. Ell mateix, ha de suggerir una activitat substitutiva o el professor li'n proposarà una altra.

D'acte cultural ho pot ésser tot i el mateix alumne n'ha d'emprendre amb iniciativa pròpia i els professors també li donaran el seu punt de vista i avaluaran la seva activitat d'aprenentatge.

Algunes activitats culturals tenen caràcter puntual i d'altres caràcter estable. Dansar amb un esbart, jugar al bàsquet, cantar a una coral o tocar en un grup musical són activitats culturals de caràcter continuat.

Hi ha unes activitats culturals de caràcter continuat que prenen la forma d'activitats de voluntariat social, facin o no servir aquesta denominació. Són activitats de voluntariat social: entrenar un equip de bàsquet infantil, ser cap a un agrupament escolta, fer de monitor a unes colònies d'estiu, fer de monitor a un menjador escolar, anar a donar classe a un infant impedit d'anar a escola durant una temporada llarga, anar a fer la compra d'una senyora vella que viu sola...

Sense entrar en la qüestió de si són activitats retribuïdes econòmicament, són activitats que aporten formació personal i aprenentatge i contribueixen molt al creixement personal, base fonamental de l'estudi escolar. (Respecte a la qüestió econòmica pensem que cadascú ha de demanar el que necessita i ha de donar el que té. Si hi ha pressupost es retribueix, independentment que l'elecció de l'activitat s'hagi fet per gust o prestació personal. Convé evitar que un valor, el de l'activitat contamine l'altre, el del diner i viceversa. Si hom actua per generositat i li donen una retribució bé l'ha de rebre encara que al sortir decideixi lliurar-la a la primera causa de fraternitat que trobi).

Cal que l'escola contribueixi a la responsabilització social donant a conèixer activitats de voluntariat, del propi barri o ciutat, o de caràcter general. Aquestes activitats han d'ésser considerades a l'avaluació global atès que el que fem, particularment a l'Educació Secundària Obligatòria, és valorar el grau de ciutadania en un entorn cultural determinat. Engrescar als alumnes a enrolar-se en activitats

d'aquest tipus, si demanen esforç i una certa aventura millor, és vacunar-los contra la malària juvenil de la falta d'identitat i de l'avorriment agressiu.

Tribus urbanes pintoresques o destructives, fanàtics 'supporters' d'equips de futbol capaços de massa, sectes alienadores o destructives, grups neo-nazis indiscutiblement regressius a l'estadi d'horda, xarxes de consum i distribució de droga, hàbits de 'copeo' i borratxera nocturna, deficiències per sensacions noves i noves experiències, *graffittis* innocents o inoportuns segons on han estat projectats... no tenen altra atractiu inicial que posar en joc les pròpies energies, superar el totem i tabú, demostrar amb rituals que ja s'és adult. Altra cosa és que després es converteixin en malalties socials de mal guarir.

L'escola ha d'exterioritzar aquelles dedicacions que alguns alumnes ja duen a terme per iniciativa pròpia o a partir de l'ambient familiar. Nois i noies d'un agrupament escolta que es preparen amb els cursos de formació de caps per conduir infants petits; jugadors d'un esport que dediquen unes hores a entrenar els més petits; cantaires d'una coral que ajuden en la direcció coral de la secció infantil... Això ja hi és, l'escola no ho ha d'inventar.

L'escola ho pot fer extensiu a d'altres alumnes, pot fins i tot fer-se ressò de la necessitat de caps d'un club d'esplai infantil, de la necessitat de voluntaris per atendre a minusvàlids en un esplai especial o bé per dur-los i recollir-los d'un esplai ordinari.

L'escola pot acceptar encàrrecs d'accions de voluntariat que es prepararan a l'escola; Anar a organitzar una festa infantil de jocs de cucanya o 'mercat de Calaf' a una escola; participar a la cavalcada de Reis i atendre els

torns de patge; treballar en el repartiment d'aliments a famílies necessitades dins de la Campanya de Nadal per a tots d'una parròquia; atendre una parada-exposició de l'associació de veïns durant els dies de la festa major.

Hi ha activitats que mereixen interès, promoure de manera particular però que demanen una opció clara de cada noi o noia. Fer de cap a un agrupament escolta o de monitor a un esplai infantil, fer d'entrenador esportiu, enrolar-se al voluntariat de Creu Roja, enrolar-se al voluntariat de Protecció Civil, enrolar-se a voluntariats en favor de l'ajuda a drogaddictes i malalts de SIDA, enrolar-se amb un grup de defensa del medi ambient o de la Natura, enrolar-se en grups que fan front a l'energia nuclear... Són activitats clarament compromeses però que alguns nois i noies necessiten per viure l'aventura. Millor es que visquin aquestes tot i que algunes d'elles ratllen els límits de la seguretat o de la legalitat però que al capdavall tenen finalitats nobles. Sembla que hi ha persones que necessiten moure's en els límits de la seguretat i de la legalitat. Que al menys sigui en aquelles que no perjudiquen ningú o fins i tot que potser els poden afavorir.

DIDACTICA I PRACTICA CURRICULAR**Principis, formats, entorns i diversitat.**

Fins aquí s'ha concretat la descripció d'un supòsit de centre d'Educació Secundària amb dues modalitats de Batxillerat i l'organització que pugui donar una identitat pròpia sobre la base de les prescripcions previstes per l'administració educativa per a aquests centres. S'apunten sempre iniciatives que puguin transformar l'actual escola i l'ensenyament-aprenentatge fent constantment referència a la comunicació i a la cultura tal com es produeixen fora de l'escola.

Les condicions materials de l'escola i les de dotació de personal no-docent són les que es presenten de manera dual. Alhora que es compta amb les condicions de partida s'apunten algunes millores a assolir progressivament. Amb tot és més important construir un projecte d'escola clar i consistent que pugui aglutinar tot l'Equip Pedagògic i rebre el suport i confiança dels pares perquè veuen la seguretat i maduresa que anima els seus fills. Amb unitat d'acció institucional s'aconseguiran els mitjans necessaris vinguin d'on vinguin.

Hem volgut començar per descriure un funcionament que hom confirmi que és possible, que amb una dedicació professional normal però intensa dels professors sigui cosa feta. Si això es veu realitzable es pot adoptar el present projecte. En altre cas més val deixar de llegir. La part que segueix explicita el nucli més educatiu amb el qual normalment comencen els projectes, la línia pedagògica que orienta l'escola.

Principis didàctics que guien la pràctica curricular

ACTUALITAT - FONAMENTALITAT

L'aprenentatge significatiu queda lligat avui a dues coordenades de referència, l'actualitat i la fonamentalitat dels continguts siguin de coneixement, de procediment o d'actitud. Per importants que siguin uns coneixements, a criteri del professor i de la societat adulta acadèmica, els alumnes poden considerar que se'ls 'està donant la pallissa'. Poden estar mirant al professor i tenir el cap i encara més el cor a una altra banda. Si el professor mira bé als alumnes, si llegeix el seu interior no pot aconformar-s'hi.

Abans de pensar quins són els continguts fonamentals, cal considerar quins són els continguts interessants, interessants des del punt de vista de l'alumne, de la gran majoria dels alumnes. L'actualitat és de manera generalitzada el que atrau, que mou els nostres alumnes d'avui. L'actualitat potser no és res als ulls d'adults que ja saben distingir el que és frívol i transitori i el que és permanent però per a l'adolescent que cerca la seva identitat en el futur, el passat no és res i l'actualitat, allò que avui ha aparegut de nou és el que més s'assembla al que hi haurà demà. Als ulls de l'adolescent i jove cal estar a la moda, a l'última i no els espanten les coses que canvien ràpidament, ben al contrari, els fascinen. Els adults perdem la seguretat davant de tanta novetat. Això sempre deu haver passat però la vida moderna duu una celeritat insospitada que ens deixa insegurs com ja cantava la cupletista: "la vida cambia que es una barbaridad".

Avui no podem connectar amb els alumnes si no tenim en compte l'actualitat. L'actualitat informativa, i també l'actualitat que tenen determinats temes, uns certs valors, unes formes de conducta social, i determinades concepcions conformen l'actualitat, un medi ambient natural primari dels adolescents i joves. Estar al corrent de l'actualitat no significa estar-hi d'acord, per bé als adults ens puguin semblar una pèrdua de temps molts dels continguts i entreteniments de la societat de comunicació de masses.

La major part dels continguts d'actualitat són una pèrdua de temps per als adults que ja sabem què volem que hem format el nostre propi univers d'interessos i de cultura. La producció de comunicació de masses és però la que consumeix la major part de la població, la que agrada a la major part de la població que no sap ben bé que li agrada. Es un cercle força tancat: es produeix el que agrada, agrada el que es produeix. Una gran part de la població s'acomoda a una vida rutinària refugiant-se en una mena de seguretat personal; pot fer la feina amb correcció sense pensar massa, pot seguir els mitjans de comunicació sense pensar massa i pot decidir què farà en temps de lleure sense pensar massa, és a dir, fer el que està de moda.

Una molt menor part de la població, perquè hem estat formats en la cultura clàssica, o bé perquè hem viscut un entorn de relacions personals interactives tenim uns gustos i interessos més selectius: tanquem el televisor i llegim, posem música del passat que ja ens asseguren que és de la bona i llegim o anem a conferències de temes interessants. No veiem que també allò que ens sembla més nostre ens ha estat parcialment induït per la comunicació de masses. Darrerament s'ha generalitzat el gènere literari de memòria i ha quedat enrera la novel·la, s'ha escoltat a bastament el

classicisme més de Mozart i ha quedat força arraconat el romanticisme arrauxat de Bethoveen, s'ha parlat arreu de Tirant lo Blanc i l'excel·lència d'aquesta obra i solament uns quants saben que s'han publicat les obres completes de Ramon Llull. Es més que discutible que decidim realment quins són els nostres interessos en general si bé cada persona pot haver arribat a desenvolupar un interès concret en profunditat.

D'altra banda, aquelles produccions que rebem amb indiferència per la seva superficialitat, aquelles que poden engrescar els nostres infants i joves, poden tenir rerafons prou consistent o tan consistent com algunes de les obres que nosaltres més valorem. El film 'La Guerra de les galàxies' produït amb tota mena de recursos tecnològics i trucatges cinematogràfics va entusiasmar els nostres infants i adolescents i nosaltres el vàrem rebre com una ficció superficial; era tant superficial com una pel·lícula de John Ford ambientada a l'Oest americà on els personatges estat perfectament caracteritzats; o era tant imaginativa com l'Ulises d'Homer amb els seus viatges. En tot es planteja el mite de l'heroi, aquell que sobreviu a les adversitats i perills i actua per una causa noble.

Els professors hem d'endinsar-nos en la lectura dels mitjans de comunicació. Es solament un problema de lectura atès que els temes són recurrents i justament amb una formació clàssica: història, literatura, filosofia, art... 'es molt fàcil interpretar i analitzar els productes de la comunicació de masses per veurén el rerafons cultural. Aleshores ens podem posar al costat dels alumnes per veure junts i per ajudar-los a penetrar el sentit, els diversos sentits sense imposar criteris morals particulars o canons estètics delimitats.

S'ha de partir de l'actualitat, parlar de l'actualitat, contemplar l'actualitat. Amagar-la, apartar-la de l'escola és provocar una mitificació immerescuda per part dels alumnes, és provocar una esquizofrènia cultural. En aquesta esquizofrènia correm el risc de perdre alumnes dels més valuosos, dels més creatius i capaços de tenir criteris i opinions pròpies. Alguns dels alumnes que rebutgen frontalment les nostres classes de temes fonamentals i no ens mostren docilitat són els que poden enriquir l'experiència escolar construïda en la base del diàleg de tots els que saben que són tots. No hi ha cap alumne que no sàpiga res als dotze anys, que no pugui avui explicar al professor una experiència, una informació que el professor desconeix. Cal escoltar socràticament, cal introduir preguntes que cadascú s'ha de respondre i que tots junts poden protagonitzar, cal incorporar la ironia intel·ligent i no la burla.

Es una responsabilitat professional estar al corrent de l'actualitat, forma part del temps de preparació de classes i cal fer-ho en les condicions ordinàries que ho fa tot ciutadà. En la contemplació s'ha de gaudir en la mesura que es pugui gaudir i si no té cap sorpresa per a nosaltres solament examinar en diagonal per conèixer i tenir ponts de diàleg amb els alumnes. El *zapping* a la televisió és un procediment molt adequat per a un professor per saber de què va i hauríem de saber estar com els professionals de la comunicació fent una feina amb un televisor o ràdio en funcionament que captaria la nostra atenció quan hi hagués alguna cosa diferent. Es una capacitat a desenvolupar, la percepció selectiva.

A l'actualitat no solament trobarem els educadors continguts que ens permetin connectar amb els alumnes. L'actualitat és un llenguatge, és un signe de distinció entre els joves. L'actualitat introdueix uns gestos, un tarannà, un vocabulari i expressions, una manera de vestir i una manera de dur les peces de vestir (el coll de la camisa, les mànigues...). Hem de conèixer aquet llenguatge per bè que no podem solament parlar aquest llenguatge atès que fariem un flac favor als alumnes. No es tracta de ser adolescents com els alumnes, es tracta de ser adults no encarcerats, de no censurar d'entrada ni de paraula ni de fet atès que trenquem el diàleg. Incorporar alguns elements del llenguatge de l'actualitat sense perdre ni la nostra imatge cultural ni la nostra identitat personal és més que suficient per mantenir el diàleg amb els joves. Al capdavall ells aspiren a ser adults, a ser independents.

El desig d'independència s'expressa en les formes. El contrast amb els adults és necessari i es pot posar en dubte que si els adults prenen les formes novedoses dels joves els facin un favor. Quan veiem la necessitat d'extravagància en el vestir i en el pentinat d'alguns sectors de joves podem pensar que hem estat els adults informals que els hem obligat a anar més enllà, a la hiperinformalitat. Si els pares son tan 'progres' que vesteixen com els fills, aquests que estan a la recerca de la seva identitat personal han hagut de posar-se l'arrecada a l'orella o el brillant al nas.

Els joves esperen dels adults una obertura d'idees i una certa flexibilitat en la imatge dels adults que permeti el diàleg però sembla que podríem deixar-los a ells la creativitat en les formes, mostrar-los que les podem acceptar però no substituir-los i prendre la iniciativa.

Si els donem ocasions de diàleg, si els escoltem, també ells escoltaran. No ens donaran a nosaltres una resposta canviada després del diàleg i és un error forçar-la doncs adultera el diàleg com a creuament de raons o pensaments. Però seran ells els que introduïran nous punts de vista i nous valors en la conversa que tinguin amb els de la seva pròpia generació. Això ens ha de fer pensar als professors que no podem obsessionar-nos per l'avaluació, particularment de les actituds-valors-normes. No s'han d'esperar canvis immediats ni s'ha de provocar que es manifestin de manera puntual. Si s'han interioritzat, si s'han integrat a la personalitat ja es manifestaran de manera progressivament creixent. No es pot sembrar avui i remenar la terra demà per veure si ja ha germinat la llavor; quan hagi germinat ja sortirà la tija i si no sur és que no ha germinat; però si sembrem moltes llavors podem tenir la certesa que algunes germinaran.

Si hi ha diàleg amb els alumnes, si el seu cap està a l'aula i el seu cor també hi està perquè els interessa el que s'està tractant o que s'ha de treballar, podem anar introduint aquells coneixements-procediments i actituds que són fonamentals per a viure avui. Rebutgem frontalment el principi que afirma que l'escola prepara pel dia de demà. Això podia servir en el passat, en una societat simple on, perquè no hi havia mitjans de comunicació, de telecomunicació, no es sabia res de nou i per tant no passava res. El dia d'avui planteja tants continguts, tantes necessitats que és una irresponsabilitat que l'escola prepari pel demà. Cal plantejar els temes d'avui, això sí, en la perspectiva del demà.

L'escola ha de preparar pel demà elaborant el present, capacitant per viure cada dia, fent i reflexionant, escrutant el passat i projectant el treball en el futur. La

fonamentalitat del currículum escolar ha d'ésser revisada periòdicament. Qüestions que fa deu anys eren fonamentals avui no ho són i n'hi ha d'altres que han adquirit una fonamentalitat inesperada.

Avui és fonamental, per exemple, la matemàtica aplicada a les ciències socials: l'estadística; tots els ciutadans la necessiten per viure cada dia i comprendre l'estudi sociològic que publica el diari, els resultats electorals i l'index de preus al consum (IPC) Segueixen essent importants, sinó més, els problemes de proporcionalitat que aplicaríem a càlcul d'hipoteques a a la declaració a l'Hisenda Pública. Avui ha deixat de ser fonamental l'àlgebra per a tots els ciutadans. Cal saber resoldre els problemes operacionals equivalent a l'equació de primer grau però no és imprescindible conèixer les equacions de segon grau.

Hi ha determinats procediments que són ben fonamentals i que si van acompanyats d'actituds habituals l'aprenentatge és continu. Saber consultar un atlas geogràfic, buscar els països o regions en conflicte i consultar també una enciclopèdia anotant, esmenant canvis de frontera que apareixen al diari o adjuntant el retall a l'atles mentre no se n'editi un de renovat, es una pràctica que hem de fer tots els ciutadans adults si volem entendre el món on vivim. Hem d'ensenyar als alumnes aquests procediments. Ja a l'Educació Primària els alumnes poden haver vist la pel·lícula "Miguel Strogof" i reseguir l'itinerari del seu viatge de correu de tsar a través de les Rússies, Tartaria i la gran Sibèria; és un exercici ben escolar presentat a partir d'un producte de comunicació. N'hi ha més: la sèrie de TV "La ruta de la seda" donava per fer un viatge geogràfic magnífic i conèixer un àrea de països i cultures

que els universitaris i acadèmics no coneixiem però havent adquirit els fonaments podiem aprendre al costat dels alumnes.

Avui no necessitem demostrar als alumnes que ho sabem tot com en el passat en una societat de poca informació. Ben al contrari, avui hi ha moltes coses de les que ens podem confessar ignorants davant dels alumnes i aprendre-les amb ells. Es un factor de motivació comprensible i que no disminueix la nostra capacitat professional.

La capacitat professional del professor, de l'Equip Pedagògic, es medeix per l'encert en seleccionar els continguts del currículum escolar des de la perspectiva de la fonamentalitat. L'actualitat ve donada, però incorporar l'actualitat sense haver acordat quina és la fonamentalitat pot ésser molt desorientador. La fonamentalitat dels coneixements és totalment provisional, la dels procediments és força estable i la de les actituds segueix una progressió evolutiva cap a l'autonomia.

El Disseny Curricular que presenta l'Administració Educativa dóna un marc estructural excel·lent per a aquesta activitat de selecció que ha de fer l'Equip Pedagògic de cada centre educatiu. Això comporta que cada centre ha d'elaborar i pensar del currículum escolar. Hi haurà d'haver però molta comunicació professional sigui a través de cursos o seminaris o a través de publicacions professionals: revistes i documents que han de circular donant a conèixer contínuament concrecions curriculars. Informació no en faltarà i cada centre ha de garantir la pròpia activitat de selecció i unitat d'acció.

El sistema modular de currículum de l'Educació Secundària i la seva organització en crèdits dóna totes les possibilitats. Tenint present l'actualitat del moment, el que ja ho és i el

que ho serà sens dubte, s'ha d'organitzar el currículum que s'ofereix durant un curs que serà lleugerament diferent, equivament això sí, a l'oferta del curs anterior. L'ordre de presentació dels coneixements es construirà en previsió d'esdeveniments (particularment a ciències socials i a ciències naturals). La seqüenciació dels procediments, en canvi es mantindrà més constant.

La possibilitat de crèdits interdisciplinars (o d'integració), de crèdits comuns bàsics i crèdits d'ampliació o aprofundiment que ha estat proposada és la millor pauta organitzativa que es podia fer a la institució escolar perquè pugui articular actualitat i fonamentalitat. S'ha acabat el temps de l'excusa docent que declinava la seva responsabilitat en el pla d'estudis o la rigidesa de les programacions o en el control estricte de la inspecció escolar.

El currículum escolar s'ha de revisar cada curs reajustant-lo el que no vol dir canviant-lo. La pràctica d'ajustos anuals pot introduir una evolució lenta però contínua del currículum per inductància de l'evolució social cultural. L'escola reproduïx de manera simbòlica la realitat social i cultural per introduir-hi els infants i joves. Cal tenir un model d'institució escolar, i en aquest cas concret un model de currículum, capaç de registrar sense trencaments ni incerteses els canvis socials: les necessitats, preocupacions, interessos, certeses i ideals que mouen la nostra vida social i personal.

L'escola que ofereix una proposta de primera qualitat no té cap garantia de seguir oferint-la si no la va reajustant. La millor proposta educativa "es passa", es fa malbé i deixa de ser adequada. Cap institució escolar pot donar per resolta

la seva consolidació atès que la qualitat educativa és un "producte natural i fresc" que es fa dia a dia a cada escola i no es pot conservar indefinidament.

Ningú millor que l'Equip Pedagògic pot establir la seqüenciació i organització dels aprenentatges i articular actualitat i fonamentalitat. La seva proposta ha d'ésser responsable i s'ha de poder explicar als mateixos alumnes, als pares d'aquests i a l'administració educativa que ha de vetllar perquè els ciutadans rebin la millor educació. L'Equip Pedagògic ha de poder donar a tots, a la societat en general, una resposta raonada justificant que la proposta decidida és la més adequada per als alumnes que l'han de rebre.

TREBALL PERSONAL - TREBALL D'EQUIP

L'articulació del treball personal i del treball d'equip no és nova (Cousinet, Dotrens i l'escola activa en general). Cal però tornar a considerar-ho i no de manera juxtaposada sinó ben articulada. En la descripció de les formes de treball s'han presentat enumerativament exemples de totes les àrees de coneixement que poden clarificar la qüestió.

El binomi pot presentar-se de diferents maneres:

- * Del treball personal al treball d'equip.
- * Del treball d'equip al treball personal.
- * Treball personal i treball d'equip independents.
- * Treball d'equip i treball personal en paral·lel.

Tots podem començar a advertir les diferències subjacents als quatre enunciats. Fins i tot l'ordre no és arbitrari quan se suposen simultanis el treball personal i el treball d'equip.

En el passat el treball d'equip era mínim a la societat. Uns treballaven sotmesos a un ritme general on el que calien eren molta mà d'obra perfectament marcada i una minoria desenvolupaven les professions liberals, amb llibertat i iniciativa. Avui els professionals liberals s'han vist també obligats a treballar en equip, a especialitzar-se, a treballar en col·laboració amb d'altres professionals de la pròpia professió o d'una altra. Hi ha cada vegada més equips multiprofessionals.

L'aprenentatge del treball en equip o d'equip a l'escola ja no és qüestionat avui. Però queda molt confós treball en equip, treball d'equip i treball de grups o en conjunt. Necessitem afinar més. Les necessitats d'aprenentatge dels alumnes ens ho exigeixen.

Mentre els adults s'han format fonamentalment en el treball personal, avui convergeixen en projectes i actuacions conjuntes. Els adults tenen disciplina i hàbits de treball personal encara que no tots. En un treball multiprofessional es suposa que cada component de l'equip aporta un angle de visió, unes capacitats i una experiència. Segueix l'enunciat del treball personal al treball d'equip.

Els alumnes no tenen suficients hàbits de treball personal, estan en fase d'assolir-los. A vegades però no se'n veu la necessitat i una societat que ja no fonamenta la seva actuació en l'autoritat, la del rei, la de l'edat o la de la

funció; una societat on tot és discutible a nivell d'opinió; una societat que expressa constantment punts de vista contraposats entre partits polítics, entre empresaris i sindicats, fins i tot entre diferents administracions; una societat on aquestes confrontacions són sabudes per tots els ciutadans a través dels mitjans de comunicació no pot bastir una escola sobre l'autoritat del professor, malgrat que el professor hagi de tenir autoritat.

L'autoritat al professor no se li dóna per suposada, l'ha d'acreditar davant dels alumnes per la seva formació cultural, per la seva capacitat professional i per la seva disponibilitat i maduresa humana. L'escola ha d'alimentar el gust pel coneixement i l'interès per l'aprenentatge amb habilitat i capacitat de negociació amb els alumnes (parlem expressament d'alumnes d'ES). El professor no pot renunciar a saber què convé als alumnes però els ho ha de presentar de manera convincent. Aquesta és potser la mes gran dificultat de la professió docent actual.

Per poder motivar els alumnes, perquè iniciïn amb actitud positiva l'aprenentatge proposem comptar molt amb el treball *en grup* que no es ben bé el treball *d'equip* o en tot cas és una modalitat menys intensa. Hem concretat en *grup* com a agrupació de deu alumnes amb vincles amistosos i entranyables. A través d'aquests grups podem fer moltes de les activitats que tradicionalment hem fet a la classe, des de la pissarra o bé que hem fet als alumnes en solitari. Darrerament, una concepció sobrecarregada del currículum o programació escolar ens ha conduït a fer molta explicació de professor des de la pissarra i encarregar molta exercitació personal que s'havia de fer a casa. Se n'han anat sortit els alumnes més desperts o amb més suport familiar per aplicar-hi la voluntat necessària. Molts alumnes venen fracassant i hem d'admetre que som nosaltres que estem fracassant.

Ho exposem així, cruament com a argument per justificar que gran part, per exemple, del feixuc treball de matemàtiques per a la majoria d'alumnes es pot fer en grup. El pitjor que pot passar és que alguns alumnes assimilin poc els conceptes matemàtics i procediments avançats de resolució de problemes però malgrat tot hauran sentit parlar de tot i pot ser que més endavant s'activin bon nombre de coneixements. El que passa a la classe col·lectiva de trenta o més alumnes és pitjor: bon nombre d'alumnes miren al professor, a la pissarra però han desconnectat.

Als alumnes desperts o ben dotats per a les matemàtiques no els pot anar malament una dinàmica de treball en grup de deu. Ells seran els experts del grup, els dinamitzadors, i pot ser que aconseguixin fer treballar a més alumnes i a tenir-los més atents. Amb el temps anirem donat pautes als dinamitzadors del grup perquè no facin un lluïment de la seva rapidesa mental i capacitat d'abstracció sinó que s'apliquin a fer pensar a tots i a fer-los entrar al fantàstic món de la matemàtica, un món inesgotable d'estructures de pensament i de models simbòlics que podem aplicar a qualsevol situació enfilant-nos indefinidament en un castell de complexitat. Al grup però hi haurà alumnes que baixaran de tant en tant a la realitat testimoniant que la matemàtica no deixa de ser un joc de regles, perfecte en ell mateix però insuficient per reflectir tota la vida natural i encara menys la vida cultural.

Aquest treball de grup -diguent-ne transitòriament d'equip- aporta una gran motivació però no garanteix necessàriament l'assoliment i consolidació. Serà necessari un treball personal d'estudi i reflexió resseguint les demostracions, els constructes i els exercicis resolts. A aquest treball personal cal afegir-hi l'exigència d'inventar: inventar problemes, inventar constructes o assajar teories i models

que després poden ésser presentats en sessió *col·lectiva* (de trenta alumnes) coordinada pel professor. La invenció no serà aconseguida per tots però si pels més capacitats en pensament abstractiu.

Ho expliquem amb l'exemple de matemàtiques que és el més compromès. Si de cada deu alumnes n'hi ha dos o tres que ho resolen tot i aporten inventiva, cinc que resolen bé els exercicis i dos que segueixen encara que amb insuficiències i poca seguretat, els alumnes no podran ésser qualificats de fracàs escolar i la institució escolar s'apuntarà el millor èxit. Així doncs, la base fonamental del treball d'exercitació de matemàtiques, igual que la d'altres àrees (problemes de física o formulació de química, estudi de textos d'història, anàlisi de dades i gràfiques de geografia) pensem que es pot fer perfectament en grup.

Superada la fase de treball bàsic, cal dissenyar alguns treball d'equip de caràcter més singularitzat i on s'han d'aplicar els coneixements bàsics. En aquest casos tenim el treball d'*equip* en la seva forma més efectiva, de dos a quatre o cinc alumnes.

El treball col·lectiu s'ha de reduir al mínim: presentacions breus de temes per part del professor i sessions de síntesi posant en comú diferents treballs d'equip. Però el treball d'equip i el treball personal han de ser paral·lels.

Sovint s'ha presentat com una disjuntiva: treball d'equip o treball individual pensant quasi solament en la composició numèrica. Es una disjuntiva confusa sinó errònia. Cal aprendre el treball d'equip com a suma articulada, és a dir producte, dels treballs personals. El treball d'*equip* de dos a quatre o cinc alumnes s'ha de fonamentar en això. Un projecte comú, dissenyat conjuntament, una divisió del

treball, un encàrrec personalitzat de ponència i una tasca de discussió conjunta de tot. Cadascú elabora una part però tots es fan responsables de tot modificant les aportacions personals. El professor ha de garantir que això es faci així de manera que caldrà una conversa d'avaluació presencial i no es pot fer analitzant solament un treball escrit. Així doncs, el treball d'equip va sempre en paral·lel a un treball personal.

A cada àrea de coneixement s'ha d'especificar mol bé en què consisteix el treball personal. La lectura de llibres i la consulta a la biblioteca són activitats fonamentals. L'estudi de matèria sobre llibre de consulta manual i l'elaboració personal seguint el guió donat pel professor és un altre dels treballs personals. Aquest és més ben seguit per alumnes de pensament interessat i avorreix als que han disfrutat a matemàtiques perquè tot ho entenen aviat però el que defugen és el treball regular i constant.

El treball de tema bàsic, seguint un guió s'ha de fer personalment articulant treball escrit procedent de: citacions textuais, resum personal lliure, comentaris i valoracions personal, ampliacions per pròpia iniciativa. Com a procediment cal categoritzar i distingir els diferents tipus de material escrit. Si es fa manuscrit es pot exigir seguir un codi de color (quatre colors); si es el treball es fa amb ordinador cal recórrer a diferents tipus de lletra, subratllats i reduccions. Aquests treballs poden ésser posats en comú al *grup* abans de ser lliurats al professor i els alumnes menys creatius o que han quedat encallats o que ho han resolt de manera simplificada poden completar el seu treball amb un annex. Alguns companys els hauran desvetllat idees i als que els ha faltat dedicació es veuran ambientalment obligats a dedicar-hi una estona més.

PRACTICA CULTURAL - COMUNICACIO PERSONAL

Volem reconciliar totalment l'educació amb la cultura. La comunicació, aquest fenomen social distintiu de la nostra època, ens pot aportar molt. La comunicació de masses, externa a l'escola, ha d'entrar a l'escola on hi ha d'haver una rica comunicació personal. La comunicació de masses proveeix de contingut la comunicació personal, la dels alumnes en el seu temps informal i, ¿per què no la de del temps formal de classe? Si hem concebut el currículum de manera oberta no hi ha d'haver dificultat. Qualsevol tema de comunicació de masses pot ésser recollit com es viu o com se sent (interior). En un segon temps pot ésser processat culturalment, i encaixar-se a l'estructura del currículum escolar.

Estem posant l'escola a l'inrevés de com la vàrem rebre per aconseguir les mateixes finalitats de sempre. Abans el coneixement s'aprenia a l'escola, a la classe i per refer-nos de la fatiga es sortia a jugar al pati o es vivia en llibertat tot el temps de lleure (lliure). Ara diem que s'aprèn arreu o al menys que arreu hi ha ocasions de coneixement o situacions d'aprenentatge. Diem que cal pensar, veure i actuar també fora de l'escola per aprendre i acceptem que a l'escola es pugui passar bé en el marc d'un clima educatiu personalitzador i de dinàmica de grups.

Que s'aconsegueixi coneixement i aprenentatge fora de l'escola sense intervenció escolar no és tan segur; cal crear-ne l'hàbit. Molta gent passa badant i no s'adona dels canvis tecnològics (de si el llum s'obre amb la seva presència o si li obren quan el veuen) o de les

conseqüències tecnològiques (malaltia dels arbres urbans). D'altres no saben que és la Natura perquè no s'aparten de la ciutat o d'alguns espais naturals tipificats i quasi urbanitzats.

Defensem que el coneixement s'ha d'anar a trobar en brut fora de l'escola, s'ha de processar i estructurar a l'escola i s'ha de verificar i aplicar en l'acció habitual de caràcter personal i en relació constant amb el medi on es viu.

Amb el professor es poden fer aquestes pràctiques d'observació de la realitat externa a l'escola aplegant una primera informació. A l'escola es fa una primera reflexió de situació i un treball de documentació pautat pel professor que anirà donant progressiva autonomia als alumnes fins a acceptar total iniciativa en aquells alumnes que tenen interessos concrets.

Inversament a la cultura, la comunicació és una necessitat personal humana però que davant l'allau d'informacions, ficcions i imatges de la comunicació de masses resta astorada, bloquejada, encantada. L'escola pot fer retornar a la realitat de la pròpia vida i fer notar com la ficció sembla realitat i com la realitat es presenta com un espectacle de ficció. Els continguts de comunicació de masses esdevenen pretext de comunicació personal.

L'escola pot ésser una oportunitat de processament de la comunicació. Processar la comunicació significa destriar la denotació o identificació de la connotació o vivenciació. L'escola és un escenari perfecte per als adolescents i joves on poden viure junts l'experiència i compartir determinats sentiments alhora que van procedint a una anàlisi racional que els proposa el professor com a adult. A l'escola es

completa la informació i s'articula amb el coneixement i es comparteix la ficció que desvetlla vivències o experiències o ajuda a preveure-les.

Amb aquesta referència a les vivències o experiències que desvetlla una ficció de TV o de cinema podriem haver estat omplint de contingut aquestes classes d'Educació Ètica que a vegades no s'han sabut orientar. Vint minuts de qualsevol sèrie de les que agraden als joves pot donar per molt. Amb respecte i llibertat pels alumnes, el professor pot anar desgranant claus d'interpretació. Calen molt poques sessions per desvetllar en els alumnes hàbits de reflexió crítica i de formulació d'opinions i valoracions pròpies i personals.

Amb molt poques sessions, menys de cinc els alumnes interioritzen una fòrmula millor que una fòrmula matemàtica. La fòrmula d'anàlisi semiòtica o d'anàlisi textual del producte de comunicació es pot aplicar a diari i en situació totalment informal. Cadascú aplica la fòrmula i treu un resultat diferent atès que les propies vivències i interessos són un operador molt important.

Pensem que així els alumnes poden fer una aprenentatge d'acord amb els seus interessos inicials que potser són interessos superficials i induïts pels mitjans de comunicació de masses. La vida escolar els ha de permetre de trobar uns interessos menys efímers, més consistents i més personalitzats que corresponguin a les seves necessitats, desenvolupin els seus interessos i els permetin viure amb seguretat intel·lectual i afectiva pròpia.

Quant al coneixement de les àrees científiques no podem oblidar que la significació prèvia de moltes paraules ve donada pels mitjans de comunicació. A l'hora d'introduir el

vocabulari d'una ciència o tecnologia o a l'hora de plantejar un tema nou cal posar en comú les idees o conceptes previs. Cal matisar-los posant de manifest la connexió o diferència entre uns i altres.

Formats didàctics en una societat de comunicació de masses

Qualsevol enfocament o mètode didàctic articula varietat de *recursos, tècniques i procediments* per assolir els objectius d'aprenentatge previstos. Aquest esquema teòric és perfectament vàlid al model didàctic més antic: el memorístic basat en el mestre i en la tècnica de repetició; al tradicional: el professor que dicta apunts i demana repetició a l'examen; és també vàlida l'estratègia didàctica que proposem en una societat de mitjans de comunicació de masses. Parlem d'*estratègia didàctica* per referir-nos al conjunt articulat d'aportacions de diferents mètodes (procediments i tècniques) amb els recursos pedagògics previstos.

La unitat d'acció de l'Equip Pedagògic exigeix un treball de reflexió conjunt on han de quedar fixats *criteris* basats en la psicologia evolutiva, en la investigació sobre comunicació de masses i en la investigació didàctica. Els criteris estan en funció d'un model d'explicació de la situació didàctica o d'ensenyament-aprenentatge.

Adoptem el *model mediacional de caràcter ecològic*⁶ resultat de l'adaptació del de Winne i Marx a la comunicació de masses.

Variables
preinstructives

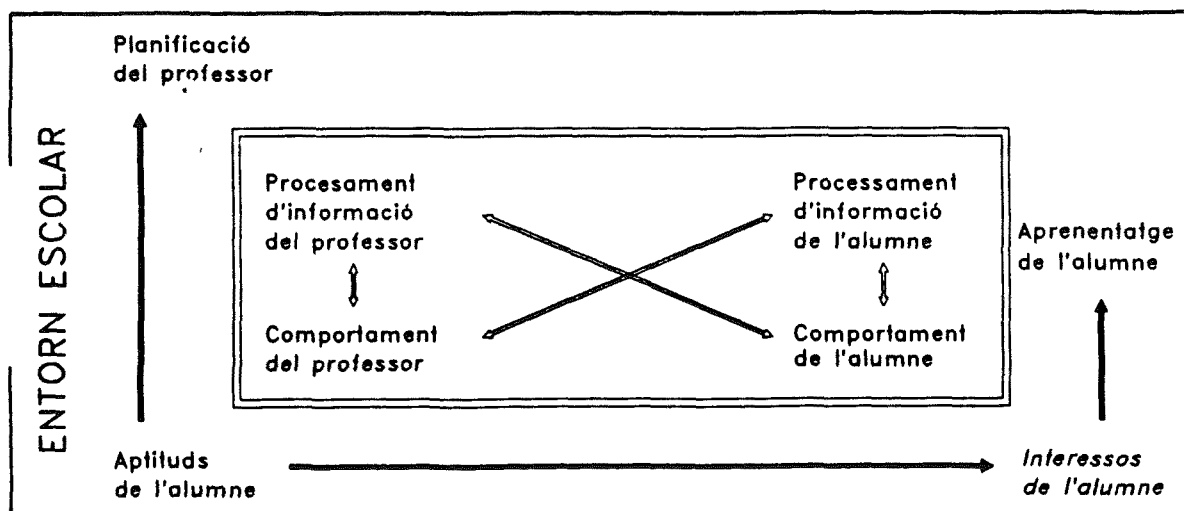
Variables
instructives

Variables
postinstructives

ENTORN SOCIO-CULTURAL AMBIENTAL

*Comunicació de masses
mitjans - continguts*

que actuen sobre professor i alumne

ENTORN CULTURAL PERSONAL

*Utilització de
lleure i cultura*

[Gràfic 2] : Model mediacional de caràcter ecològic. Model de Winne y Marx adaptat per l'autor a un entorn o societat de comunicació masses.

⁶ Model de Winne i Marx adaptat a la comunicació de masses en un enfoc d'educació-comunicació-cultura.

Els *recursos pedagògics* són mitjans materials, situacions, llocs i entorns utilitzats amb intencionalitat educativa i per tant capaços de facilitar l'assoliment d'aprenentatges. Optem per l'adjectivació pedagògics que és més oberta que didàctics atès comptem amb un entorn no escolar ampli de recursos educatius però ens referim solament a aquells que han estat seleccionats amb intencionalitat educativa en el marc de l'educació formal.

Comptem de manera preferent amb els recursos pedagògics que poden elaborar-se a partir dels mitjans de comunicació de masses i dels continguts de comunicació de masses. El concepte de recursos pedagògics s'amplia considerablement atès que els objectes materials estan ja a disposició dels alumnes i els professors poden disposar d'una font inexhaurible si donen la intencionalitat pedagògica adequada.

La potencialitat de convertir en recursos pedagògics els mitjans i continguts de comunicació de masses pot escurçar molt la distància que tradicionalment hem assenyalat entre els alumnes de famílies de nivell econòmic-social alt i els de famílies de baix nivell. La societat de consum ha posat a disposició de la major part de la població uns mitjans que poden servir per mantenir-los en la ignorància o bé per accedir a la cultura. La institució escolar té una particular funció.

Els *procediments didàctics* o d'ensenyament (no parlem aquí dels procediments de treball de l'alumne) han d'ésser variats per tal de garantir l'interès dels alumnes i donar oportunitats diferenciades on cada alumne trobi aquells procediments que s'adapten més al seu estil cognitiu.

Són elements integrants de diferents mètodes d'entre els quals hem de seleccionar aquells que millor facilitin l'estratègia didàctica pensada en funció d'uns alumnes i d'una àrea de coneixement. Són procediments: l'interrogatori inicial al grup d'alumnes per detectar els coneixements previs, la motivació o provocació a partir d'un document àudiovisual, la sortida de treball per observació directa, l'explicació seguint una estructuració lògica, l'explicació seguint un model analògic, el guió didàctic que serveix de pauta per al treball personal de l'alumne, l'exercitació i pràctica de determinats conceptes o tècniques de treball...

Els procediments didàctics han estat estudiats per la Didàctica i les Ciències de l'Educació en general que donen normes i explicacions adequades a cada cas. El professor ha de seleccionar els procediments didàctics adequats, pot adaptar-los i, si ha assolit el nivell de tecnòleg o d'investigador didàctic, podrà crear-ne de nous. Però és una temeritat inventar contínuament sense la necessària reflexió. L'Equip Pedagògic és avui l'òrgan professional que sota la direcció i iniciativa dels professors tecnòlegs didàctics pot seleccionar els procediments adequats en cada cas.

Les *tècniques de treball* (aquí ens referim a als procediments de treball de l'alumne previstos al Disseny Curricular).⁷ Han d'esser diversificades i han de contemplar la necessària repetició i s'han d'adequar a les diverses àrees de coneixement. Venen donades a la proposta curricular de l'Administració Educativa on es denominen 'procediments'.

Les *normes pràctiques* són necessàries per garantir una unitat d'acció de l'Equip Pedagògic, particularment per als professors novells. La Didàctica aporta normes generals però aquí es tracta de les normes pràctiques concretes que aporten els professors amb més experiència i prestigi docent i que contribueixen a l'eficàcia pedagògica.

L'*art personal del professor* forma part inseparable de l'acció didàctica. Plantegem constantment aquesta com una tecnologia però queda una part que cadascú formalitza com sap i pot. El recursos i habilitats personals del professor ben aplicats formen part de l'eficàcia didàctica però no són fàcilment transferibles a d'altres professors. Hi ha aptituds musicals, aptituds i recursos gràfics, recursos

⁷ Seguim generalment la terminologia curricular però en aquest punt pensen que indueix a confusió. Tècniques i procediments són dos termes que ja venen mal acotats per la pedagogia. Amb voluntat de recollir les aportacions més clarificadores, nosaltres hem optat per parlar de *procediments d'ensenyament - processos d'aprenentatge* per referirnos respectivament a activitat externa del professor i activitat interna de l'alumne. L'activitat externa de l'alumne s'expressa en *realitzacions d'aprenentatge*. Pel que fa als continguts curriculars d'aprenentatge veuríem més clar parlar de: *coneixements* (fets, dades, idees, conceptes, principis, i sistemes conceptuals); *tècniques* (tècniques de treball personal i estudi, tècniques d'exposició i elocució, i tècniques específiques aplicades a les diferents àrees de coneixement: resolució d'operacions aritmètiques o algebràiques, anàlisi textual i gramatical, percepció visual/auditiva/intel·lectual, desmuntatge i muntatge, de dissecció, de laboratori, d'expressió corporal, de composició escrita...); *habituacions* (actituds, valors, normes, hàbits).

comunicatius, capacitat d'improvisar analogies o metàfores, domini de la ironia, capacitat de convèncer, bagatge cultural ampli...

Cada professor ha de posar en joc les seves aptituds i recursos alhora que és possible que en treball d'equip ben organitzat pugui aprendre dels recursos d'altres o transferir els propis. Avui les deficiències personals poden ésser compensades per l'equip alhora que cadascú està compromès a aportar allò que pot enriquir-lo.

Aquests elements que integren l'acció didàctica es donen de manera conjunta. Atès que pensem sempre l'educació en clau de comunicació, adoptem l'expressió *formats didàctics* per descriure diferents formes d'organització didàctica.

LLIÇO MAGISTRAL. Exposició sistemàtica del professor davant d'un *col·lectiu* d'alumnes. S'ha d'acompanyar de recursos didàctics: materials, gràfics. Habitualment no superarà els trenta minuts. El model el donen els professors clàssics amb rigor intel·lectual, exposició clara, to brillant i expressions lingüístiques o citacions escollides.

PRESENTACIO COMUNICATIVA. Exposició del professor basada en efectes comunicatius: sorpresa, expressivitat personal, analogia o metàfores, recursos irònics o d'humor. Té una funció fonamentalment motivadora i permet situar les idees fonamentals en un esquema simple. El model el donen els bons presentadors dels mitjans de comunicació. Adreçada a un *col·lectiu*.

CONFERENCIA. Exposició sistemàtica del professor davant d'un *públic* d'alumnes i professors generalment, fonamentalment, centrada en el discurs verbal ben estructurat i construït. Pot però suportar-se en un esquema simple projectat o imprès que hagin rebut els assistents.

EXERCITACIO. Realització d'exercicis escolars, de problemes o de pràctiques. Consisteixen en seguir una pauta clara i tenen un important component repetitiu. Molt adequats per fer el *grup*. El risc que alguns alumnes es limitin a copiar és reduït si el *grup* és estable i si és una actuació esporàdica queda compensada per la quantitat d'exercicis que es poden fer. Es pot triplicar la quantitat d'exercicis fets respecte a una classe convencional.

QUESTIONARI. Exercitació a partir de preguntes que ha de respondre cada alumne individualment i que després es revisa i corregeix en el *grup*. Pot servir de prova de control i es pot qualificar numèricament s'hi s'ha estructurat bé.

ESTUDI DE TEXTOS. Estudi i comentari de textos proposats pel professor que es fa en *grup*. Pot referir-se també a taules de dades o gràfics. Es pot fer amb lectura conjunta o lectura individual. Cadascú aporta els seus comentaris. Sobre unes idees compartides, cada alumne acaba redactant el seu propi exercici que inclou síntesi, relacions i comentari.

DEMOSTRACIO. Activitat de raonament intel·lectual desenvolupada amb suport de llenguatge o de materials (demostració racional, demostració empírica-experimental). Adequada per fer el professor davant d'un *col·lectiu* i també per fer cada *grup* autònomament seguint una pauta.

DOCUMENTACIO. Treball *personal* consistent en desenvolupar un tema a partir d'un guió didàctic que determina els punts a tractar, les fonts d'informació (llibres, atles, anuaris, revistes, persones, documents de comunicació) i les activitats a realitzar (ressenya, resum, comparació, exposició). Resta obert a la iniciativa personal que serà suggerida a alguns alumnes en funció de les seves possibilitats.

ESTUDI PERSONAL. Pot consistir en revisar estudiant els exercicis i problemes realitzats, assegurant-ne la comprensió i recordant-ne els passos. Pot consistir en estudi d'un llibre, manual o document del qual se n'ha de treure una estructura o esquema a la vista del qual es pugui exposar el tema. En alguns casos, pocs, es pot demanar que es memoritzi l'esquema per exposar el tema sense suport.

RECERCA. Treball de caràcter *personal* o d'*equip* a partir d'un tema donat o d'un tema lliurement escollit. El propi alumne és qui es construeix el guió, qui cerca les fonts d'informació i documentació i qui desenvolupa el tema per escrit amb l'adequada il·lustració. Pot acompanyar-se de documentació audiovisual. Té com a objectiu la *descoberta* d'algun principi, hipòtesi, llei o fenomen. En treball d'*equip* s'ha d'establir divisió de tasques i discussió conjunta.

INVENCIO. Treball de caràcter *personal* o d'*equip* a partir d'una necessitat o problema a resoldre, donat o lliurement escollit. S'ha d'iniciar amb un projecte i procedir a la fase d'informació i documentació que també ha d'acompanyar el projecte. Cal experimentar l'invent, construir un prototipus o aplicar el sistema. Té com a objectiu la *producció* d'un objecte o el disseny i aplicació d'un sistema.

DEBAT. Discussió sobre un tema o qüestió que suscita diferents opinions contraposades o diverses. Ha d'ésser un acte *públic*. Inicialment parlen uns ponents entre els que hi pot haver professors, alumnes i persones alienes a l'escola. El debat pot ésser tancat o bé obert al públic assistent.

TAULA RODONA. Plantejament d'un tema o qüestió complexa des de diferents punts de vista documentats amb la intervenció de diferents professionals, experts o alumnes que han estudiat el tema. Té caràcter *públic* com el debat i pot ésser tancat o obert.

MOSTRA. Activitat, document o realització presentada en *públic* que solament ha d'ésser contemplada i sense qui hi hagi interrupció de continuïtat. Un film o un vídeo-document, mostres de dansa, de cant, de gimnàstica, de teatre... Si escau una elaboració posterior correspon a l'*exercitació* o al *qüestionari*.

CONCURS. Es un format molt explotat a la TV. Hi ha hagut mostres de qualitat com: 'Vostè jutja' o bé 'Dit i Fet' que aporten bones idees per a un format didàctic que pot ésser especialment adequat per als alumnes que inicien l'Educació Secundària. Pot dinamitzar els *grups*, valorar de manera equivalent teoria i pràctica i potenciar aptituds personals i la col·laboració diferenciada dels membres del grup.

Aquests són els *formats* específicament didàctics aplicables sobre les activitats habituals de desenvolupament del currículum escolar formal. Convé que siguin dissenyades a cada departament i que es facin activitats interdepartamentals.

D'altres activitats es fan de manera paral·lela i autònoma respecte al currículum escolar però s'han de nodrir dels treballs escolars que puguin tenir valor cultural i comunicatiu, i no han de ser una activitat marginal.

Ens referim a les produccions escolars emulant els mitjans de comunicació de masses: *revista escolar periòdica, quaderns monogràfics, produccions videogràfiques, produccions radiofòniques*. Aquestes produccions sorgiran com a treballs dels crèdits específics relatius als mitjans de comunicació de masses però han de recollir i projectar d'altres realitzacions escolars.

Hi ha encara d'altres formats dels mitjans de comunicació de masses que poden ser emprats en actuacions singulars i extraordinàries de l'escola sempre i quan hom pugui alliberar-se dels estereotips repetitius. Es induntable que cal la intervenció dels professors si bé aquestes realitzacions tenen dimensió d'aprenentatge col·lectiu. Dels alumnes d'un curs als de l'altre hi ha una superació atès que els menors aprenen dels que els precedeixen. Es una bona experiència.

Entorns d'ensenyament-aprenentatge

Els entorns d'aprenentatge queden ben definits amb la utilització dels espais i amb les formes d'agrupació ja descrites. Globalment es poden classificar en *entorn d'aula, entorn de taller, entorn autònom i entorn obert*.

Entorn d'aula és l'entorn més convencional escolar. Està dirigit pel professor o bé pel propi grup d'alumnes. Consisteix en treball col·loquial, treball sobre taula amb consulta de llibres i utilització de paper i estris d'escriptura.

Entorn de taller és l'aula especialitzada amb equipament específic i amb possibilitats de manipulació: laboratoris d'experimentació, laboratori d'idiomes, laboratori d'estudis socials, tallers de tecnologia, tallers-estudi de plàstica, gimnàs i instal·lacions esportives, hort i jardí...

Entorn autònom són la cambra d'un alumne on tingui taula de treball, la biblioteca de l'escola on tots treballen en silenci, racons o sales-seminari on els alumnes puguin treballar pel seu compte.

Entorn obert és qualsevol sortida de treball, les visites a empreses i instal·lacions productives, les observacions naturals...

DINAMITZACIO I ORIENTACIO D'ALUMNES

Dinamització col·lectiva, orientació personalitzada i auto - orientació.

La dinamització és col·lectiva i s'exerceix sobre un o més col·lectius d'alumnes. Fonamentalment es tasca del tutors respecte a un dels col·lectius però hi ha moltes activitats que poden contribuir a crear un ambient d'escola dinamitzador. La freqüent realització d'activitats entre

concretes que puguin realitzar. Els diagnòstics específics poden aportar confirmacions o elements de contrast però l'estabilitat emocional dels alumnes i les seves relacions naturals seran el millor indicador de l'adequació curricular.

El recurs d'ajuda amb el sistema de *mentors*, els alumnes més grans que ajuden als alumnes del primer cicle és una experiència d'integració social i escolar especialment concebuda per als alumnes amb més dificultat, alguns dels quals a partir del tercer any poden ja ser atesos amb una oferta específica a través dels Programes de Garantia Social.

Les noies s'interessen molt per aquest tipus de temes de psicologia; els nois acostumen a estar més abocats a l'acció externa però en dinàmica de grups conjunta s'hi avenen aviat. Les lectures i temes tractats es converteixen en objecte de conversa fins i tot en temps informal, cobrint aquells temps que avui dediquen, particularment les noies, a qüestions sentimentals que troben a determinades revistes per a adolescents i que són un pur passatemps.

Algunes sèries de ficció que segueixen els adolescents poden constituir relats textuais magnífics a partir dels quals desenvolupar sessions d'orientació més general on tots puguin expressar-se. El professor es convertirà en un facilitador discret de l'intercanvi d'opinions i sentiments entre els nois i noies del grup.

Pel que fa a l'orientació de l'aprenentatge dels alumnes amb dificultats especials ja han quedat apuntades algunes iniciatives. El sistema modular de l'aprenentatge i els formats didàctics donen moltes possibilitats de diversificació segons les necessitats dels alumnes. La pràctica de molts treballs en *grup* crea un entorn entranyable on es pot acceptar la diferència de ritmes, hi pot haver ajuda personal i el professor-tutor també orientarà diferenciacions en els treballs.

L'oferta de diversitat curricular que inclou crèdits de reforç i l'exigència de prestació de Tècniques i Serveis amb la deguda orientació del professor i del Departament d'Orientació són altres dels components de diversitat. Per a una total eficàcia fora important que es contemplés en plantilla un professional expert en pedagogia terapèutica. Amb tot, a partir dels dotze anys pensem que l'alternativa més segura per als alumnes amb necessitats especials està en les activitats culturals que segueixin i en les tasques

les que situem les activitats comunicatives de les pauses-esbarjo, algunes activitats de caràcter públic com projecció d'un film o mostra d'algunes realitzacions i determinats actes institucionals anuals amb els seus rituals d'iniciació i promoció constitueixen excel·lents recursos de dinamització col·lectiva.

L'orientació dels alumnes ha d'ésser personalitzada sigui de manera totalment individual o sigui a través de la dinàmica del *grup* habitual de treball i acció. L'orientació dels alumnes ha de centrar-se en l'aprenentatge escolar, en les actituds i hàbits de treball i també en l'ocupació del temps de lleure. Sense cap obligació cal suggerir als alumnes activitats que puguin millorar el seu bagatge cultural i la seva seguretat personal.

L'orientació dels alumnes ha d'ésser personalitzadora, és a dir, ha de donar autonomia progressiva evitant dependències afectives. Cal donar als alumnes possibilitats i recursos d'auto-orientació. A la biblioteca hi hauria d'haver una secció de llibres d'orientació personal, de tècniques de treball i estudi, de psicologia de l'autoconeixement així com informació sobre activitats professionals. El professor-tutor amb l'assessorament del Departament d'Orientació coneixeria les possibilitats i hi adreçaria els alumnes per tal que desenvolupessin activitats autònomes.

Som partidaris de posar la psicologia a l'abast dels alumnes per al seu propi coneixement personal. Les aportacions dels corrents de psicologia humanista com: Anàlisi Transaccional, Teràpia Gestalt, Psicodrama i sociodrama, Rol playing... Es tracta de que siguin ells mateixos els protagonistes del seu creixement personal.

AVALUACIO DE L'ACCIO EDUCATIVA ESCOLAR

I SUPERVISIO INSTITUCIONAL EXTERNA

Cal procedir a una avaluació de l'eficàcia i de l'eficiència de l'acció educativa. No es gens senzill i no podem en aquest moment proposar un model complet. En tot cas no es pot tancar un projecte organitzatiu sense deixar constància de la necessitat de l'avaluació continuada.

Valoracions dels alumnes

Els primers indicadors de qualitat del centre i de la seva acció educativa ens els han de donar els mateixos alumnes. El gust per l'activitat escolar i per estar a l'escola entre els companys i els professors és ja un primer indicadors que tots els professors poden observar.

Cal també donar ocasions als alumnes per emetre les seves pròpies valoracions de manera expressa, pensem que aquestes s'han de poder expressar en les activitats habituals però pot anar bé formular algunes preguntes a mitjans i a finals de curs. Els qüestionaris poden fer-se anònimament si cal però fora ja un bon indicador que es pogués fer nominalment i que els mateixos alumnes intervinguessin en el disseny, la recollida de dades i el seu processament qualitatiu o quantitatiu.

El rendiment personal promig del conjunt dels alumnes és un altre indicador interessant. El rendiment que té en compte les possibilitats dels alumnes i per tant no es planteja en termes de nivell acadèmic. No podrem considerar eficaç una

escola que no superi el 80 % d'alumnes amb rendiment satisfactori. Respecte als que no presentin rendiment satisfactori cal cercar l'explicació adequada i obviament les mesures de solució si estan a l'abast de l'escola.

Indicadors de confiança dels pares dels alumnes

Cada professor-tutor hauria de conèixer si els pares se senten confiats amb l'escola o si hi ha alguna cosa qui els preocupa. Amb tot això queda molt condicionat a la trajectòria del propi fill o fills.

Hi ha però indicadors previs. Cal controlar sempre l'assistència als actes encara que sigui de forma discreta i per suposat no passant llista. A les reunions pedagògiques se'ls pot donar una breu documentació nominal de manera que es podrà saber quins pares no han assistit als quals se'ls enviarà la corresponent documentació amb una nota d'oferta d'explicació personal si ho necessiten.

Cal reduir les reunions al màxim, carregar-les de tema d'interès i presentar-los de manera comunicativa. Avui això és molt fàcil atès que se'ls poden presentar algunes seqüències d'enregistrament en vídeo de situacions de treball i es pot deixar a la vista una mostra de treballs escrits o manuals o bé hi haurà sempre algun tipus d'exposició.

Llevat de les reunions pedagògiques per col·lectius, la major part d'actes s'ha de considerar de caràcter totalment lliure. L'assistència convé que sigui un indicador de l'interès dels pares per seguir d'aprop les activitats

escolars.

Pensem que de manera complementària es necessari enviar anualment un breu qüestionari als pares que puguin retornar en sobre tancat on s'expressi la valoració esquemàtica sobre les qüestions fonamentals de l'escola i el seu funcionament.

Les revisins professionals de l'Equip Pedagògic i l'avaluació interna del centre

Els indicadors recollits a partir dels alumnes no poden tenir cap caràcter determinant. L'Equip Pedagògic ha de fer la seva pròpia revisió i valoració professional. A la mateixa ha de tenir en consideració les valoracions dels alumnes i els indicadors de confiança dels pares. Si les valoracions són coincidents, perfecte! En altre cas, cal cercar l'explicació adequada.

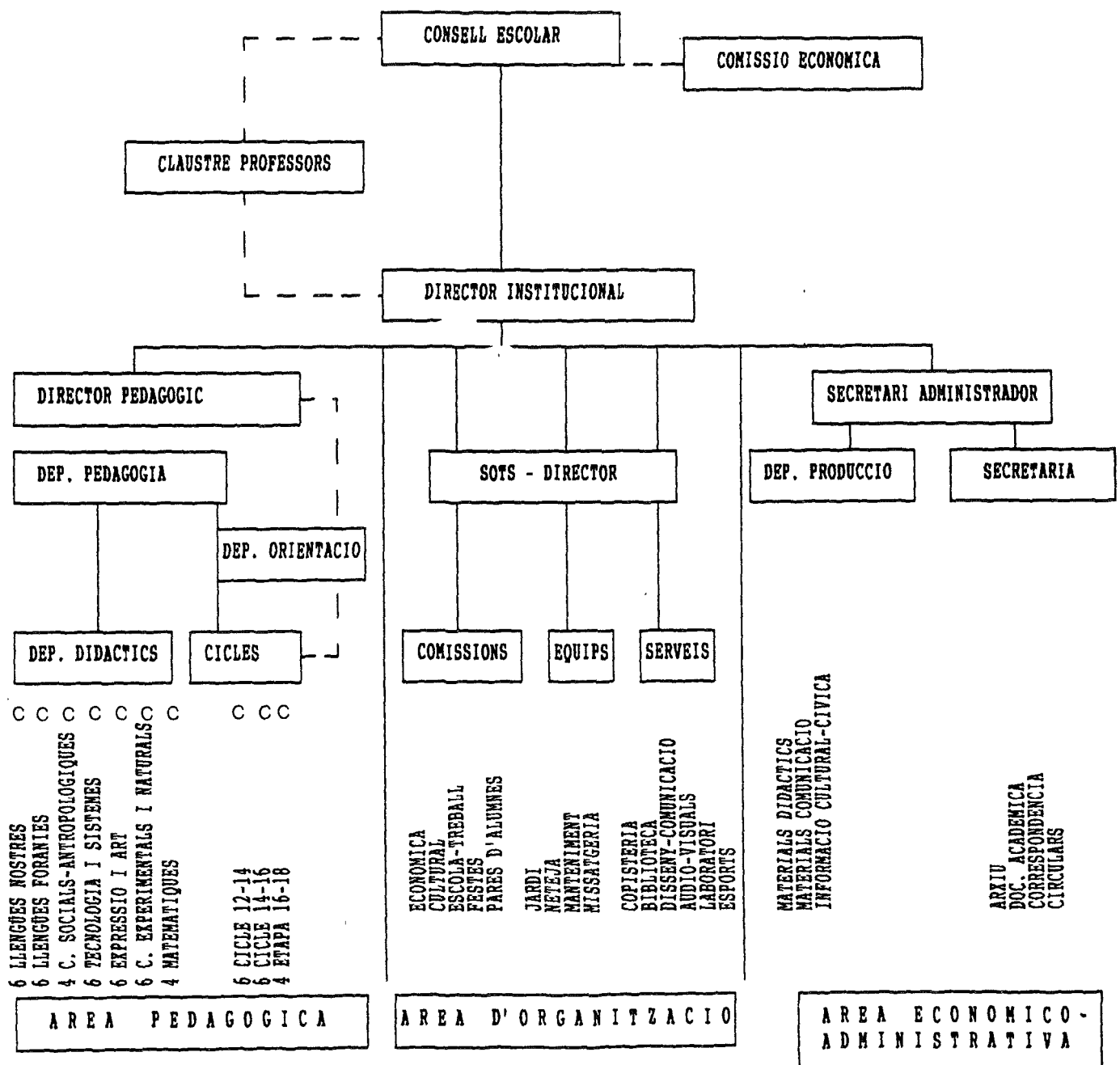
L'Equip Pedagògic ha de centrar la seva revisió o anàlisi en l'eficàcia pedagògica. Considerant el punt de partida dels alumnes i els mitjans disponibles cal veure si l'acció pedagògica presenta un rendiment positiu. En cas que sigui positiu és podran projectar noves innovacions i millorar determinades actuacions que s'hauran assenyalat com a prioritàries. En cas de rendiment negatiu cal centrar-se en la solució de problemes no resolts i renunciar a innovacions que no tinguin res a veure amb els dèficits detectats.

Des d'un punt de vista educatiu, la valoració en termes d'eficàcia és poca cosa. No es tracta solament d'un rendiment en termes d'inversió interna. Cal valorar en quina mesura la intervenció escolar serveix als alumnes en la seva vida futura: personal, d'estudis i professional. Això no es fàcil i demana un estudi diacrònic que inicialment no està a l'abast de l'escola però que es podria dissenyar. Anualment es podria enviar un breu qüestionari als ex-alumnes. Poder saber què s'ha fet dels alumnes que varen deixar l'escola als divuit anys i què han fet fins als vint-i-cinc aportaria una valuosa informació per valorar l'eficiència del projecte educatiu en conjunt. Els suports informàtics avui ens faciliten molt aquestes coses; l'entrada de dades, nominal o codificada pot esser feta pels alumnes com a pràctica de Tècniques i Serveis.

Totes aquestes valoracions aplicades a un model d'avaluació poden constituir l'avaluació interna del centre. Diem poden perquè no es pot dir avaluació a qualsevol valoració i si al conjunt de valoracions degudament sospesades i combinades respecte al model educatiu projectat. Hem optat per un model educatiu mediacional de caràcter ecològic. Hi intervenen moltes variables internes i externes. No disposem d'un model d'avaluació adequat, especialment pel que fa als aspectes relacionats amb els mitjans de comunicació de masses i a la pràctica cultural externa a l'escola aplicada al temps de lleure, caldria adaptar algun dels models existents.

Organigrama de síntesi de l'estructura organitzativa

Si tots els professors i professionals de producció estan ben articulats i cadascú coneix bé la seva funció, l'organigrama del centre pot ser poc aproximadament el que qui es mostra. Però, l'organigrama no aporta el contingut u i la iniciativa, per això hem considerat edient solament mostrar-ne un prototipus al final. Alguns directors i caps d'estudis s'emercen molt en tenir un bon organigrama però... la funció fa l'òrgan i no a l'inrevés.

Supervisió institucional externa

La supervisió externa exercida amb caràcter professional pot aportar elements complementaris. Globalment, pot confirmar l'avaluació interna, o pot ésser altament discrepant. Cal aleshores entrar en una anàlisi fraccionada per identificar les discrepàncies fonamentals.

L'avaluació externa és exercida per l'Administració Educativa a través de la Inspecció d'Educació però habitualment no hi ha un pronunciament global. Tampoc el centre escolar tendeix a presentar el resultat de l'avaluació interna a la inspecció i la memòria anual que en els darrers s'han convertit en prescriptiva és generalment descriptiva i inclou molt poques valoracions i no hi ha model de referència. En aquest cas una avaluació externa o supervisió té molt poques probabilitats de coincidir amb l'avaluació interna i hem de dir que ens movem en apreciacions parcials no comparables.

Un projecte d'escola que tingui per referent fonamental la societat de comunicació de masses introdueix element de valoració nous marcadament diferents dels que pugui tenir un centre de qualitat que no hagi introduït aquest enfocament. En la mesura que alguns centres adoptin un model d'institució d'educació escolar - comunicació de masses haurien d'impulsar un servei de supervisió pròpia.

Podria consistir aquest en dissenyar un model d'avaluació conjunt que aplicaria un professional aliè a la pròpia escola. Actuaria de supervisor un professional d'una escola diferent en visita d'observació presencial d'acord amb el disseny d'avaluació. Així recíprocament les diferents escoles. Es una manera de potenciar que s'avaluin expressament els aspectes relacionats amb la comunicació de

masses a partir del model d'investigació didàctica mediacional de caràcter ecològic. I d'altra banda, convé la supervisió externa perquè la pròpia implicació i la inversió d'iniciativa posada pot desviar la valoració. Una cosa és reconèixer la dedicació professional i altra diferent si s'han produït resultats. L'única censura hauria de recaure sobre aquells professionals que no assoleixen els resultats que podien assolir per falta de responsabilitat i dedicació professional.

Epíleg

Aquest projecte ha estat pensat en el marc de la Reforma Educativa proposada a Catalunya per a un centre d'Educació Secundària complet de 12 a 18 anys. Tot el projecte està vertebrat segons l'enfoc de l'educació en clau de comunicació que es proposa per a l'Escola ComunicActiva però considerant com a punt departida els actuals centres de Batxillerat i de Formació Professional o els centres d'Educació General Bàsica que es puguin reconvertir en centres d'Educació Secundària.

No es compta amb més mitjans dels que pugui disposar qualsevol centre encara que s'apunten els mitjans a anar aconseguint. Es compta però amb la variable més definitiva: un equip de professors professional organitzat en Equip Pedagògic que vulgui desenvolupar una educació de qualitat gratificant alhora per als alumnes i per als professors. Havíem pensat que no era possible però ara pensem que ho és: el que els mitjans de comunicació de masses ens han desestabilitzat ara són el nostre millor mitjà per renovar l'escola.

Vallès Occidental, febrer de 1992

Martí Teixidó i Planas

Document 3

**PROJECTE DE
CREDITS CURRICULARS**

**ESTUDIS SOCIALS I COMUNICACIO
AMB UTILITZACIO
NOVES TECNOLOGIES**

ESTUDIS SOCIALS I COMUNICACIO

PROJECTE DE CREDITS CURRICULARS

1. INTRODUCCIO

La comunicació de masses és un fenòmen clarament emergent i identifica la nostra societat actual. Es un fenòmen ampli i difús present en tota la vida social i cultural, independentment de l'estatus i del poder adquisitiu.

Fins el dia d'avui l'escola no ha incorporat de manera sistemàtica l'alfabetització audiovisual ni l'anàlisi semiòtica dels relats de cinema i televisió. Ignorem com es comprenen els textos o continguts de comunicació però atès que l'ensenyament es fonamenta de manera quasi absoluta en el llenguatge verbal i el raonament abstractiu hem pogut sobreviure.

Aquests crèdits que es proposen volen cobrir aquest buit dels alumnes que amb tota probabilitat no han fet gran cosa sobre els mitjans de comunicació de masses. Es proposen dos crèdits:

Mitjans de Comunicació de Masses - primer cicle

Realització comunicativa: ràdio, video, premsa - segon cicle

El crèdit comú de primer cicle va adreçat a tots els alumnes i absorbirà hores de les àrees corresponent. El de segon cicle té caràcter optatiu però podem anticipar que despertarà l'interès dels alumnes. Si no es pogués oferir a tots, s'haurà de donar preferència als alumnes que s'encaminen cap a determinades especialitats i la orientació educativa i tutorial és important per evitar que s'esculli solament per la seva novetat.

El crèdit comú de primer Cicle d'Educació Secundària és interdisciplinar i centrat en els Mitjans de Comunicació de Masses on han de tenir participació:

Area de Ciències Socials i Antropològiques:

- Societat, cultura i institucions.
- Unitat i diversitat de la cultura.
- L'expressió simbòlica de creences, ideals i valors.
- El fenòmen de la comunicació de masses.
- Ètica i estètica de la comunicació.
- Esdeveniments socials i fenòmen comunicatiu.

Area Visual i Plàstica:

- Procediments de realitzacions comunicatives: transparències, fotografia, vídeo, disseny gràfic i il·lustració.
- Veure allò que no es pot veure

Àrees de Llengües Nostres:

- Descripció de la realitat i imatge de la realitat.
- La literatura al cinema, a la ràdio i a la televisió.

Es pot realitzar en qualsevol moment i s'oferirà durant els tres trimestres a tres grups. Es aconsellable que hi participin alumnes de diferents edats doncs això pot enriquir la discussió. Els alumnes seran de 12 o 13 anys.

S'opta per organitzar-lo des de l'Àrea de Ciències Socials i Antropològiques atès que identifiquem la comunicació com una de les funcions socials especialitzades. L'experiència d'altres països (Regne Unit, França, Austràlia, entre d'altres) aconsella vincular l'*educació en matèria de comunicació* a l'àrea de llengua a l'Educació Primària i a l'àrea d'estudis socials a l'Educació Secundària.

La proposta curricular de la Reforma Educativa fa referència a aquests continguts a l'Educació Visual i Plàstica:

"...atenent els 'profunds canvis que actualment s'estant vivint, hom pot veure que la comunicació visual: premsa, televisió, disseny, publicitat... està adquirint una preponderància tan significativa davant d'el'entrallat sòcio-cultural-econòmic' que no la podem oblidar pas quan cal dissenyar un suport bàsic que ha de constituir un pilar fonamental del coneixement... es poden assolir a partir d'accions d'aprenentatge implicades en la morfologia, la sintaxi, o la lectura de formes-imatges..."

A les Ciències Socials s'inclou la cultura i les manifestacions artístiques i es formula un objectiu específic referit als mitjans de comunicació de masses.

A l'àrea de Llengües catalana i castellana hi ha clars objectius de procediment referits als textos iconogràfics, a la conversió d'imatges en text escrit. Els objectius terminals fan referència a conductes culturals tan importants com: redactar en forma periodística, redactar missatges publicitaris, redactar a partir d'imatge estàtica

o en moviment, descriure les imatges, participar en la producció col·lectiva d'un complex comunicatiu: mural, auca, revista.

A l'àrea de tecnologia no es fa referència expressa als aparells d'imatge i so però en la mesura que es facin instal·lacions i muntatges, caldrà tenir els coneixements i procedir adequadament. El tema general d'Humanitat i Tecnologia fa expressa referència a les necessitats i tècniques d'informació i comunicació.

Els crèdits van destinats a alumnes de centres d'Educació Secundària en general. En el cas concret que hem suposat es tracta d'un centre que ofereix Batxillerats d'Humanitats-Ciències Socials i Artístic. Això dóna un doble motiu a desenvolupar uns crèdits amb caràcter d'innovació que puguin ésser generalitzats a d'altres centres. En aquest sentit es dóna als crèdits un caràcter d'assaig i experiència i es parteix de les realitzacions dels altres països ja esmentats.

El crèdit **Mitjans de Comunicació de Masses** té una durada de 35 hores reduïdes de Ciències Socials (24 h.), Visual i Plàstica (6 h.), Llengua (4 h.) (Tecnologia 2 h.).

El crèdit de segon cicle té un caràcter de realització i els procediments i coneixements de tecnologia són importants. Es igualment un crèdit interdisciplinar però consisteix en aprofundiment i el vinculem a l'àrea de Tecnologia i Sistemes.

El crèdit Realització comunicativa: ràdio, vídeo i premsa. té una durada de 35 hores reduïdes de Tecnologia (24 h.), Visual i Plàstica (3 h.), Llengua (6 h.), Ciències Socials (3 h.).

MITJANS DE COMUNICACIO DE MASSES

2.1. CONTINGUTS DE CONEIXEMENT

Fets, dades, idees, conceptes, principis, sistemes.

1. LA COMUNICACIO UNA FUNCIO SOCIAL

- + Societat, cultura i comunicació.
- + Informació, publicitat i propaganda.
- + La informació com a energia cultural
- + Informació, formació, coneixement, saviesa
- + Identitat personal, concepció del món i sentit de la vida
- + Adaptació social, dret comú, constitució política i repressió social.
- + Comunicació de masses i comunicació interpersonal.

2. EL LENGUATGE VERBOICONIC. ALFABETITZACIO VISUAL

- + La realitat, la imatge i la construcció simbòlica.
 - + La percepció visual, auditiva i sensitiva. La música.
 - + L'experiència, la vivència i la ficció.
 - + De la novel·la al cinema: la descripció d'ambient.
- + Llenguatges aplicats a:
- còmic, tira còmica, il·lustració gràfica.
 - fotografia, poster.
 - cinema, documental.
 - televisió d'estudi, telefilm, telesèrie.
 - ràdio, música.
 - publicitat comercial, propaganda d'idees.
 - premsa general, premsa gràfica, premsa sensacionalista.
 - disseny d'identificació, moda i vestir.
- + La literatura recurrent: mites, arquetips i estereotips.

3. COMUNICACIO DE MASSES, NOVES TECNOLOGIES I INDUSTRIA CULTURAL.

- + Base tecnològica de les comunicacions de masses. De la impremta al satel·lit de comunicacions.
- + La producció industrial: repetició i extensió de mercat. Mitjans de comunicació: propietats i controls.

4. LA COMUNICACIO DE MASSES I LA QUALITAT DE VIDA

- + Efectes de la comunicació de masses: opinió pública, ideals, actituds i creences.
- + Societat i comunicació de masses: identitat col·lectiva i personal.
- + La comunicació de masses i la democratització cultural.
- + Els petits mitjans i la comunicació de comunitats locals.
- + De la comunicació de masses a la llibertat de la lectura

2.2. CONTINGUTS DE PROCEDIMENT

Tècniques: percepció, anàlisi textual, representació.

- 01 Observació i anàlisi d'imatges: fixa, sèrie, publicitat
- 02 Relació text - imatge i significació.
- 03 Combinació d'imatges amb intencionalitat diferent.
- 04 Producció de posters comunicatius o muntatges *collage*
- 05 Contemplació de televisió: relats de ficció.
- 06 Anàlisi semiòtica: denotatiu i connotatiu.
- 07 Anàlisi semiòtica de la comunicació de masses:
qui, què, a qui, per quin, com, quan, què no, qui no.
- 08 Contemplació i anàlisi posterior de models textuais :
televisió, ràdio, premsa, música.
- 09 Identificació de models textuais a la televisió i a la
ràdio: prèctiques autònomes a la casa utilitzant els
pròpis mitjans.
- 10 Transformació de models textuais: telesèrie, vídeoclip,
il·lustració gràfica.
- 11 Realització de comunicacions de publicitat o propaganda.
- 12 Col·laboracions a les produccions comunicatives escolars:
AUDIO-INF, VIDEO-INF, FULL-INF, COMIC-MUR.

- 13 Procediment de realització-editada: guió lineal, previsió d'àudio i de caràtules.
- 14 Producció de comunicacions per a informació científica o tècnica.
- 15 Producció de metàfores o de creacions simbòliques.
- 16 Anàlisi crítica: raonament i opinions; pràctica en grup.
- 17 Distinció entre llenguatge simbòlic i informació veraç.
- 18 Aprenentatge de pensament global i interdisciplinari que presenten els MCM.
- 19 Distinció: *fet - notícia; realitat - ficció;*
 tema - situació; important - massiu; minoritari - raonable

2.3. CONTINGUTS D'HABITUACIONS

Actituds, valors, normes, hàbits.

- 01 Nova actitud de contemplació dels mitjans MCM.
- 02 Hàbit de contrast i documentació de la informació.
- 03 Actitud oberta a diferents interpretacions-realitzacions.
- 04 Discussió d'opinions: defensa de les pròpies i respecte a les dels altres.
- 05 Capacitat creativa de divergir de la posició dominant.

- 06 Deure de respectar la persona dels altres i de donar-los credibilitat.
- 07 Autonomia en el consum de productes de comunicació de masses.
- 08 Disponibilitat per seguir la dimensió lúdica dels MCM.
- 09 Aplicació d'iniciatives dels MCM a la comunicació personal.
- 10 Conreu de las habilitats comunicatives.
- 11 Conreu de les connotacions estètiques en realitzacions i actuacions personals.
- 12 Construcció de les pròpies conviccions ètiques sobre una actitud cívica de tolerància.

3. OBJECTIUS EDUCATIUS

Conductes culturals esperades dels alumnes.

- 01 Identificar els diferents mitjans de comunicació, les seves especificitats i el seu funcionament.
- 02 Descriure de forma resumida determinats productes de comunicació, la seva intencionalitat i els seus possibles efectes.
- 03 Consum selectiu de pròductes de comunicació amb criteris propis comunicables.

- 04 Incorporar iniciatives al temps de lleure en la línia d'una activació de la comunicació (experiments, pràctiques, realitzacions).
- 05 Pràctica de l'anàlisi denotativa i connotativa.
- 06 Aplicació del model d'anàlisi semiòtica proposat (el de Lasswell amb variacions).
- 07 Iniciativa i creativitat en realitzacions de comunicació.
- 08 Disposar d'un recull documental de materials i esquemes aplicats a l'estudi de la comunicació de masses.
- 09 Ressenyar críticament un producte de comunicació de masses.
- 10 Aplicar els coneixements i tècniques als materials de comunicació de suport a d'altres àrees de coneixement.
- 11 Identificar i explicar breument l'evolució de la comunicació humana i social, particularment a partir de l'aplicació de les tecnologies (De les pintures rupestres a l'*Aldea Global*).

4. ACTIVITATS D'ENSENYAMENT - APRENTATGE

- 01 Presentació comunicativa del contingut d'aprenentatge. Articulació de comunicació humana i comunicació tecnològica.

- 02 Dinàmica de *col·lectiu* i participació a partir de preguntes o de treball d'*equip*.
- 03 Dinàmica de treball de *grups* amb intervencions esporàdiques del professor.
- 04 Lectura i estudi *personal* de documents : textos, diagrames, esquemes, còmics, articles i reportatges.
- 05 Recerca i selecció *personal* o d'*equip* de materials de comunicació segons pautes o per iniciativa pròpia.
- 06 Exercicis d'anàlisi realitzats en *grup* seguint un guió de treball proposat pel professor.
- 07 Activitats de creació comunicativa en *equip* amb diferents mitjans.
- 08 Presentació comunicativa a *públic* de realitzacions creatives d' *equip*.
- 09 Ressenya crítica de les creacions fetes per d'altres.
- 10 Activitats de contemplació i elaboració comunicativa fetes amb la família en temps de lleure sobre MCM.
- 11 Realització de col·laboracions als Mitjans de Comunicació Escolar.
- 12 Informació crítica de nous productes de comunicació als companys (pel·lícules, vídeoclips, discos, còmics i revistes).

- 13 Realització de reportatges amb mitjans de comunicació sobre mostres culturals (exposicions, exhibicions, teatre, festes populars, accions populars...)
- 14 Realització de creacions amb mitjans a partir d'experiències o activitats personals, familiars o associatives.

<p>REALITZACIO COMUNICATIVA: RADIO, VIDEO I PREMSA</p>

2.1. CONTINGUTS DE CONEIXEMENT

Fets, dades, idees, conceptes, principis, sistemes.

1. L'ALDEA GLOBAL I LA COMUNICACIO MULTI-MEDIA

- + La comunicació audiovisual de codis simbòlics universals.
- + Marcs de referència cultural com a interpretació.
- + Educació de la capacitat d'anàlisi: procediments i hàbits.
- + La necessitat d'estar informats. de qui i per a qui.
- + La necessitat de recrear-se
- + Usos i gratificacions dels MCM segons persones i grups.
- + L'actualitat: realitat o constructe. Com es crea l'actualitat.

2. REALITZACIO AUDIOFONICA O DE RADIO

- + la paraula i els efectes musicals i sonors: informació i ficció.
- + vocalització, articulació, inflexions, fluïdesa i loquacitat.
- + preparació, improvisació i efecte de naturalitat.
- + gèneres radiofònics: informatiu, entrevista, reportatge/divulgatiu, tertúlia, magazin i ficció dramàtica; enregistrament i directe.
- + el guió radiofònic.
- + realització radiofònica: divisió de tasques de l'equip de realització. La producció radiofònica.

3. REALITACIO VIDEOGRAFICA O DE TELEVISIO

- + la imatge codi universal i intercultural relatiu: imatge i interpretació.
- + seqüenciació d'imatges i efectes provocats; creació d'imatges i tractament de la imatge.
- + selecció de continguts a televisió: actualitat, oportunitat, novetat, exclusiva.
- + gèneres televisius: informatiu, reportatge/documental, entreteniment/humor, ficció de sèrie, concurs i debat, cinema per televisió/vídeo.
- + el guió de realització en vídeo: la idea/intenció; selecció de seqüències; enregistraments i editatge.
- + realització en vídeo: divisió de els tasques de l'equip de realització.
- + la producció de televisió: costos de producció, grans produccions i transculturalització televisiva.

4. REALITZACIO DE PREMSA PERIODICA

- + el llenguatge escrit: actualitat - permanença, recepció col·lectiva - elaboració individual.
- + estructura del diari: seccions, categorització, titulars, primera plana, publicitat
- + la creació de la notícia; del rumor a la notícia.
- + gèneres periodístics: crònica, article d'opinió, reportatge, entrevista, tira còmica, suplement monogràfic.
- + disseny i maquetació: aplec de materials, selecció presa de decisions i organització; estructura de base i adequació a les necessitats; arxius documentals i previsió d'esdeveniments.
- + realització de revistes periòdica: divisió de tasques de l'equip de realització.
- + tiratge de premsa i difusió; cobertura geogràfica, cobertura ideològica, premsa especialitzada.
- + usos i gratificacions diferenciats en publicacions periòdiques: anàlisi de les existents que puguin aportar els alumnes.

5. L'OPINIO PUBLICA I LA CREACIO D'ESTATS D'OPINIO

- + l'acció combinada dels diferents MCM: televisió espectacle, ràdio notícia ràpida, premsa comentaris i opinions.
- + la conformació d'opinions segons l'ambient de recepció.
- + creació d'estats d'opinió alternatius.
- + consum d'informació i obsessió informativa: notícies de diferents canals, passatemp d'estar informat.
- + comunicació dominant i comunicacions alternatives.

2.2. CONTINGUTS DE PROCEDIMENT

Tècniques: percepció, anàlisi textual, representació.

Són tots els derivats de la realització en els diferents mitjans que constituirà el contingut fonamental del crèdit.

De fet cal començar de manera immediata la realització. Els continguts de coneixement s'aniran donant segons necessitats i particularment a partir de la presentació de materials de televisió seleccionats pels amteixos alumnes o pel professor i atmbé a partir de les realitzacions fetes pels equips de treball que seran presentades a la classe i algunes a l'escola.

Cada equip d'alumnes d'uns vuit alumnes ha de fer una realització amb cadascun dels mitjans durant el crèdit. D'una banda cal potenciar la iniciativa creativa dels alumnes. de l'altra. la primera aplicació són les necessitats comunicatives de l'escola que resoldran aquests equips segons encàrrecs.

Si les realitzacions es presenten publicament, en sessions crítiques o en espais oberts s'anirà creant un aprenentatge col·lectiu. les realitzacions posteriors poden tenir presnents els encerts i errors de les realitzacions anteriors.

Els alumnes que realitzen el crèdit són els que cobreixen els serveis de *VIDEO-INF*, *FULL-INF*, *AUDIO-INF* que són habituals a l'escola. Segons la capacitat dels alumnes i la seva dedicació es podran fer documents més estables entre els que hi haurà documents de presentació de l'escola, documents de presentació de la pròpia localitat a alumnes visitants d'altres escoles, documents que es puguin emetre per ràdio i televisió local...

2.3. CONTINGUTS D'HABITUACIONS

Actituds, valors, normes, hàbits.

Són fonamentalment aprofundiment dels continguts d'habilitacions previstos al crèdit comú. Es descobrirà el valor i conseqüències de la responsabilitat dels informadors a partir de la realització (Exemples: donar a conèixer una situació negativa, caricaturitzar a un professor, posar-se en les relacions afectuoses d'una alumnes...)

3. OBJECTIUS EDUCATIUS

Conductes culturals esperades dels alumnes.

Aprofundiment dels objectius previstos al crèdit comú.

Exploració de les capacitats personals específiques per a determinades activitats de comunicació que puguin encaminar a una orientació professional i d'estudis.

4. ACTIVITATS D'ENSENYAMENT - APRENTATGE

El nucli bàsic és la realització amb els diferents mitjans.

5. CRITERIS PER A L'AVALUACIO

Avaluació inicial

Es farà una comprovació inicial de la capacitat i experiència comunicativa a partir de dos components:

**Resposta a un estímul experimental.* Aplicació d'algun material de comunicació o *collage* de materials de comunicació segons models textuais per a constatar el nivell i tipus de competència.

**Questionari breu sobre hàbits d'ús dels MCM.* Simple identificació de mitjans, d'hores, de preferències i d'usos.

Auto-avaluació de l'alumne

En el procés, atès que es tracta d'una activitat eminentment participativa sobre la base que els alumnes són usuaris consumidors dels MCM, donarà un a particular importància a l'autoavaluació. Les conductes que s'esperen dels alumnes són genèriques: que apliquin l'aprenentatge a la seva vida cultural i de lleure i que facin decisions selectives, les que ells decideixin en base a tarannà personal, gustos i possibilitats personal. Serà comú a tots un cert nivell d'exigència racional i de relaització de tasques concretes.

Els alumnes seguiran un full d'autoavaluació que ha d'incloure: 1) Què m'ha interessat particularment. 2) Què he après de nou. 3) Què puc incorporar a la meva actuació.

El que s'ha après es valorarà sobre tres categories: A) Allò que començo a saber. B) Allò que he entès perfectament. C) Allò que puc ensenyar als meus companys o als meus pares.

Avaluació orientativa del professor

El professor procedirà sempre a valorar el treball dels alumnes des de diferents categories que explicitarà (estètica, contingut, creativitat, sistematisme, documentació, detallisme...) Els alumnes s'anotaran ells mateixos les valoracions a ls fulls o quadern d'avaluació dissenyat.

En aquestes valoracions es tindran en compte les valoracions que facin els companys de les realitzacions o intervencions fetes davant d'ells. No quedarà cap actuació sense que algun alumne hagi emès una valoració crítica. La pràctica de valoracions fonamentades en informació i raonament i també expressades a partir de criteris i opinions pròpies formen part del contingut del crèdit de manera substantiva.

La finalitat educativa global del crèdit és entendre la comunicació de masses per fer ús dels mitjans de comunicació amb criteri i opinió pròpia per a informació o per a recreació.

Avaluació sumativa final

Sembla que la forma més coherent de procedir a l'avaluació sumativa és que l'alumne procedeixi a fer una síntesi criterial acumulada de les actuacions d'auto-avaluació i de les valoracions-orientacions del professor recollides. Ell mateix ha de fer una formulació de l'avaluació sumativa que posa de manifest de quina manera l'orientació del professor ha estat recollida.

El professor procedirà a supervisar l'avaluació formulada per l'alumne i la confirmarà o bé afegirà una avaluació sumativa paral·lela. En aquest darrer cas, professor i alumne discutiran els punts de vista i arribaran a un acord.

Pot donar-se el cas que no s'arribi a acord. El desacord es mantindrà i es farà explícit i així es mantindrà en la mesura del possible. Si cal procedir a una constatació administrativa, el professor per consciència de la llibertat estètica i ètica que ha de presidir l'activitat del crèdit es subrogarà.

En aquest darrer cas, el professor proposarà un alumne que revisi l'avaluació, un alumne dels que considera competents i responsables. L'alumne a avaluar al seu torn designarà un professor de l'escola de la seva confiança. Aquest professor i alumne prendran una decisió definitiva.

Document 4

**PROGRAMES DE CURSOS
A MESTRES/PROFESSORS**

EDUCACIO ESCOLAR

**AMB ELS MIIJANS COMUNICACIO
I CONTINGUTS DE COMUNICACIO**

**LA TELEVISIO:
EL CENTRE D'INTERES NO PREVIST**

**curs per a mestres
Parvulari i Cicle Inicial E.P.**

Guió del curs:

- ◆ Recursos per comprendre la comunicació, processar la informació i estructurar el coneixement a partir de la TV.
- ◆ Com fer que allò que veuen els infants a la TV esdevingui un recurs pedagògic.
- ◆ La TV un centre d'interès globalitzador del treball de llenguatge, experiències, música, plàstica i educació ètica. Es parteix del que emet la TV de cadena en un període determinat.
- ◆ La TV mitjà d'immersió comú a a l'escola i a la família.
- ◆ Visionat i treball sobre materials enregistrats amb anterioritat: *Um el dofí blanc, Conan, El Petit Príncep, d'altres...*
- ◆ Recursos d'àudio i de vídeo existents i com trobar-los.,
- ◆ Elaboració de pautes de treball per a llur utilització als diferents nivells.

Durada i modalitats

La durada del curs són 30 hores com a punt de referència. Es preferible una modalitat de sessió quinzenal de dues hores que es pot realitzar seguint el que fan a la televisió durant el curs. El curs extensiu va d'octubre a maig.

Es pot adequar a una durada menor i en modalitat intensiva. es el model que s'ofereix a les escoles d'estiu de mestres. Són sessions de 3 hores que es desenvolupen com a curs-taller atès que es treballa sobre materials enregistrats. En aquest cas convé limitar-ho a cinc dies i representa un semi-curs que pot tenir continuïtat amb una sessió mensual de 2 hores durant el curs escolar.

Una modalitat intensiva de presentació bàsica es pot fer amb cinc sessions de dues hores. En aquest cas, convindria donar continuïtat amb una sessió mensual de dues hores i mitja durant vuit mesos

**EDUCAR AMB ELS
MITJANS DE COMUNICACIO DE MASSES**

**curs per a professors
Educació Secundària**

**EDUCACIO EN CLAU DE COMUNICACIO
PER A ADOLESCENTS (12-16 ANYS)**

Guió del curs:

◆ **Fonamentació**

- psicològica: estils cognitius, aprenentatge significatiu
- pedagògica: continguts del currículum, interdisciplinarietat.
- didàctico-organitzativa: producció i intercanvi d'aprenentatge.
- sòcio-cultural: educació - comunicació - cultura.
- filosòfico-antropològica: ètica, diàleg i tolerància.

◆ **Llenguatge verbo-icònic i llenguatge total.**

- denotació i connotació - anàlisi.
- el relat textual i el reportatge d'actualitat - anàlisi.
- la metàfora televisiva i la vida diària.
- receptors per expressar millor i de totes les maneres.
- compartir les vivències i processar les informacions.

- ◆ Formes didàctiques per a alumnes de 12 a 16 anys.
el document de suport explotat pel professor.
professor i alumnes atents a la comunicació de masses.
lliçó ocasional, tema d'actualitat, lliçó de record.
videoteca de cooperació i autoservei.
projectes encarregats a equips d'alumnes.

- ◆ Educació en matèria de comunicació.
organització dels continguts en el Disseny Curricular:
*Visual i Plàstica, Ciències Socials, Llengua i
Tecnologia.*
Estudis Socials i Comunicació
funcionament de la indústria cultural-comunicativa.
els còmics, la música, els esport, la moda.

- ◆ Projecte de crèdits de comunicació
crèdit comú 12-14: *Mitjans de Comunicació de Masses.*
crèdit variable 14-16: *Realització en ràdio, vídeo i
premsa.*
producció i serveis de comunicació escolar.
organitzar la comunicació: mediateca.
tallers de comunicació d'aficionats (alumnes i pares)
accés a emissores locals de FM i canals de TV.

Durada i modalitats:

El curs compta amb 10 hores presencials de treball conjunt dels participants amb el professor.

En tot moment cal disposar d'equipament tecnològic.

Es imprescindible que els participants disposin de 5 hores més per a lectura de la documentació escrita que es subministrarà. Caldrà al menys una hora diària a la lectura durant cinc dies.

Es subministraran textos d'anàlisi comunicativa de: Umberto Eco, Antoine Vallet, Noam Chomsky, Salvador Giner, Juan Luis Cebrián, Miquel de Moragas així com elaboracions de síntesi pedagògica del professor del curs.

Referències bibliogràfiques

Referències documentals

B i b l i o g r a f i a c i t a d a

- AGUILERA, J. de (1980): *La educación por televisión. Un servicio desatendido*. EUNSA. Pamplona, 1990.
- AJURIAGUERRA, J. de (1970): *Manual de psiquiatría infantil*. Toray-Masson. Barcelona, 1976.
- AUSUBEL, D.P. (1976): *Psicología evolutiva. Un punto de vista cognoscitivo*. Trillas. México, 1989.
- BALL, S. J. (1990): "La perspectiva micropolítica en el análisis de las organizaciones educativas", *Actes del I Congrés Universitari d'Organització Escolar. Àrees i Departaments de Didàctica i Organització escolar de Catalunya*. Editat per la Facultat de Lletres de la U.A.B. Bellaterra, 1990.
- BARTOLOME, D. (1983): *La prensa en las aulas*. ICCE. Madrid.
- BERGER, G. (1963): *L'homme moderne et son éducation*. Presses Universitaires de France. Paris, 1967.
- BERGER, G. (1983): "La iniciación a los medios de comunicación de masas: un ejemplo suizo". *Perspectivas, vol. XIII, nº2, 1983*. Editat per la Unesco.
- BERNE, E. (1961): *Transactional Analysis in Psychotherapy*. Grove Press. New York.
- BERTOLINI P. i MANINI, M. (1988): *I figli della TV*. La Nuova Italia. Scandici (Firenze).
- BIDDLE, D. J. i ANDERSON, D. S. (1986) "Teoría, métodos, conocimiento e investigación sobre la enseñanza" a WITTRICK, M.C. (dir): *La investigación de la enseñanza I*. Paidós-MEC. Barcelona, 1989.
- BRIGHOUSE, T. (1983): *Un vislumbre del futuro: ¿Qué clase de sociedad queremos?* a GALTON M. i MONN, B. *Cambiar la escuela, cambiar el currículum*. Martínez Roca. Barcelona, 1986.
- BUSQUETS i PRAT, J. (1987): "¿Montajes audiovisuales? ¿Cómo no!" a *Comunicación y Pedagogía de Primeras Noticias*. Núm 77. Maig-juny 1987.
- CARDUS, S. (1983): "Alguns elements de reflexió per tenir en compte en un nou plantejament del currículum al Cicle Superior d'EGB". *Butlletí dels mestres, núm. 179*. Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya.
- CEBRIAN HERREROS, M. (1987): "El vídeo educativo". Ponència del *II Congreso de Tecnología Educativa*. Sociedad Española de Pedagogía. Madrid.
- CHOMSKY, N. i HERMAN, E. S. (1988): *Los guardianes de la libertad. Propaganda, desinformación y consenso en los medios de comunicación de masas*. Crítica. Barcelona, 1990.
- CLANET, C., LATERRASSE, C. I VERGNAUD, G (1973): *Dossier Wallon-Piaget*. Gedisa. Barcelona, 1979.
- COLL, C. (1986): *Marc curricular per a l'ensenyament obligatori*. Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya.
- COLLANGE, Ch. (1985): *Jo la teva mare*. Altafulla. Barcelona, 1985.
- COOMBS, Ph. H. (1974): *Attacking Rural Poverty: How Nonformal Education Can Help*. Johns Hopkins University Press. Baltimore.
- COOMBS, Ph. H. (1985): *La crisis mundial de la educación. Perspectivas actuales*. Santillana. Madrid.
- COOMBS, Ph. H. (1986): "El impacto del cambio social, económico y tecnológico en las necesidades humanas de aprendizaje". *Los objetivos de la educación ante la vida activa en la sociedad futura*. Documentos de la I Semana Monográfica. Fundación Santillana. Madrid, 1987.
- CORKILLE BRIGGGS, D. (1970): *El niño feliz. Su clave psicológica*. Gedisa. Barcelona, 1981.
- CUBE, F. von (1988): "Exigir, en vez de mirar". *Ponències del Symposium Internacional de Filosofia de l'Educació*. Universitat Autònoma de Barcelona, 1988.
- DAHL, A. G. (1983): "La iniciación a la comunicación en un medio escolar". *Perspectivas, vol. XIII, nº2, 1983*. Editat per la Unesco.

- DARDER, P. i LOPEZ, J.A. (1985): *Elements d'organització i avaluació del centre educatiu d'EGB*. Rosa Sensat/Edicions 62. Barcelona.
- DELVAL, J. (1983): *Creecer i pensar. La construcción del conocimiento en la escuela*. Laia. Barcelona.
- DELVAL, J. : "La destrucción del conocimiento". *El País*, 16.01.90.
- DEPARTAMENT D'ENSENYAMENT (1981): Ordre 11.05.81 per la qual es regulen els ensenyaments de Parvulari i Cicle Inicial d'Educació General Bàsica. *D.O.G.C./08.07.81/*
- DEPARTAMENT D'ENSENYAMENT (1982): Ordre 16.08.82 per la qual es regulen els ensenyaments del Cicle Mitjà d'Educació General Bàsica. *D.O.G.C./01.09.82/*
- DEPARTAMENT D'ENSENYAMENT G.C. (1990): "Resolució de /25.05.90/ sobre organització i funcionament dels centres docents". *Full de disposicions i actes administratius núm. 335*.
- DEWEY, J. (1916): *Democràcia i escola*. (Selecció de textos pedagògics). Eumo. Vic, 1985.
- DIAGONAL/SANTILLANA (1983): *Diccionario de las Ciencias de la Educación* (DCCE). Santillana. Madrid, 1983.
- DIAZ NOSTY, B. (1990): "Comunicación social 90: crecimiento de la oferta, crecimiento del negocio". *Boletín de Fundesco*, nº 111: 7-9. Noviembre 1990. Madrid.
- DONATI, P.P. (1988): "Le radici culturali e ideologiche delle nuove tecnologie dell'informazione: ovvero i gri equivoci della 'società' relazionale". *I nuovi miti dell'informazione*. Gutenberg 2000. Fondazione Rui. Roma, 1988.
- ECO, U. (1965): *Apocalípticos e integrados*. Lumen. Barcelona, 1988.
- ECO, U. (1968): *La estructura ausente. Introducción a la semiótica*. Lumen. Barcelona, 1972.
- ECO, U. (1974): "El público perjudica a la televisión? publicat a MORAGAS, M. d. (ed.) *Sociologia de la comunicació de masas*. Vol. II. Gustavo Gili. Barcelona, 1985.
- ECO, U. i FABRI, P. (1978) "Progetto di ricerca sull'utilizzazioni dell'informazioni ambientale", *Problemi dell'informazione*, n. 4, pgs. 555-597. (Citat per Wolf, 1990).
- EINSTEIN, A. (1936): *Mis ideas i opiniones*. Antoni Bosch. Barcelona, 1981.
- EISNER, E. W. (1982): *Procesos cognitivos y currículum*. Martínez Roca. Barcelona, 1987.
- ELMANDJRA, M. (1986): "Las necesidades de aprendizaje en un mundo cambiante". *Los objetivos de la educación ante la vida activa en la sociedad futura*. Documentos de la I Semana Monográfica. Fundación Santillana. Madrid, 1987.
- FARNE, R. (1988): "Alti e bassi profili di un'infanzia (molto) televisiva". *I figli della TV*. La Nuova Italia. Scandici (Firenze).
- FAURE, E. i comissió UNESCO (1972): *Aprender a ser*. Alianza Universidad. Madrid, 1973.
- FAURIE-ROUDIER, A. i VALLET, A. (1976*): *Le langage total. Expériences internationales d'éducation à la communication et aux mass media*. Documents de comunicació i societat, núm. 9. Unesco. Paris.
- FENSTERMACHER, G.D. (1986): "Tres aspectos de la filosofía de la investigación sobre la enseñanza", a WITTROCK, M.C. (dir): *La investigación de la enseñanza I*. Paidós-MEC. Barcelona, 1989.
- FERNANDEZ ENGUITA, M.: La hora de la sociologia. *El País*, 09.10.90.
- FERRANDEZ, A. i SARRAMONA, J. (1977): *L'educació. Constants i problemàtica actual*. Ceac. Barcelona, 1978.

* No s'especifica data de publicació. Pot ésser el 1976.

- FERRES, J. (1988): *Como integrar el vídeo en la escuela*. Ceac. Barcelona.
- FONDAZIONE RUI (1988): *I nuovi miti dell'informazione*. Gutenberg 2000. Roma, 1988.
- FORD FOUNDATION (1976): *Television and Children: Priorities for Research*. The Ford Foundation. New York, 1976.
- FORSTENZER, T. R. (1983): "América del Norte, mañana: los jóvenes entre el ideal norteamericano y la realidad". *La juventud de los años ochenta*. Unesco i Ediciones Sígueme. Salamanca.
- FREUD, S. (1930): *El malestar en la cultura*. Alianza. Madrid, 1973.
- FROMM, E. (1955): *Psicoanálisis de la sociedad contemporánea*. Fondo de Cultura Económica. Madrid, 1981.
- FULLAT, O. (1982): *Las finalidades educativas en tiempo de crisis*. Hogar del Libro. Barcelona.
- FUNDESCO (novembre 1990): "Comunicación social 90: crecimiento de la oferta, crecimiento del negocio". *Boletín de Fundesco*, nº 111: 7-9.
- GALI, A. (1928): *La mesura objectiva del treball escolar*. Material escolar i científic S.A. Barcelona, 1928. (Reedició de 1984 feta per Eumo Editorial, Vic (Osona). Pàgines citades 103-108).
- GARAUDY, R. (1979): *Paraula d'home*. Claret. Barcelona.
- GARCIA GARRIDO, J. L. - FONTAN, P. (1979): *Metamorfosis de la educación. Pedagogía prospectiva*. Luis Vives. Zaragoza.
- GARCIA-RAMOS, L. A. I RUIZ TARRAGO, F. (1985): *Informática y educación*. Edita L.A. Garcia-Ramos. Barcelona.
- GENERALITAT DE CATALUNYA - D. G. DE JOVENTUT i CASAL, J. (1981): *La joventut a Catalunya*. Servei Central de Publicacions de la Generalitat de Catalunya. Barcelona, 1981.
- GIL, E. i MENENDEZ, E. (1985): *Ocio i prácticas culturales de los jóvenes*. Informe Juventud en España. Publicaciones de Juventud y Sociedad. S.A. Barcelona. Ministerio de Cultura. Instituto de la Juventud.
- GINER, S. (1987): *El destino de la libertad*. Espasa Calpe. Madrid.
- GINER, S. (1985): *Comunió, domini, innovació. Per una teoria de la cultura*. Laia. Barcelona.
- GOETZ, J. P. - LeCOMPTE, M.D. (1984): *Etnografía y diseño cualitativo en investigación educativa*. Morata. Madrid, 1988.
- GREENFIELD, P. M. (1984): *El niño y los medios de comunicación*. Morata. Madrid, 1985.
- GUBERN, R. (1974): *El lenguaje de los cómics*. Península. Barcelona.
- GUISAN, E. (1985): "Filosofía analítica y educación". *Enrahonar. Quaderns de filosofia 11*. Departament de Filosofia. Universitat Autònoma de Barcelona. Bellaterra.
- GUTIERREZ, F. (1972): *El lenguaje total*. Humanitas. Buenos Aires.
- HABERMAS, J. (1962): *Historia y crítica de la opinión pública*. Gustavo Gili. Barcelona, 1986.
- HALLORAN, J. D. & JONES, M. (*1988): *Learning about the Media. Media Education and Communication Research*. UNESCO. Documents on Communication and Society, num. 16. (La data de publicació és aproximada doncs no ve indicada).
- HARRIS, T. A. (1960): *Yo estoy bien, tú estás bien. Guía práctica del análisis conciliatorio*. Grijalbo. Barcelona 1973.
- HENRIKSSON, B. (1983): "Suecia: dos visiones del porvenir". *La juventud de los años ochenta*. Unesco i Ediciones Sígueme. Salamanca.
- HITCHENS, H. (1984): "The United States: visual literacy. *Media education*. Unesco. Paris.
- HODGE, B. i TRIPP, D. (1986): *Los niños y la television*. Planeta. Barcelona, 1988.

- ICEM-Institut Català d'Estudis Mediterranis: *Noves Tecnologies i Desafiament Sòcio-Econòmic*. Simpòsium Internacional. Barcelona, 1990.
- JEFATURA DEL ESTADO, DECRETO de 22.02.62 (BOE 09.03.62) sobre agrupación de Escuelas y Direcciones de Grupo escolar. *Reglamentos de Escuelas*. Editorial Escuela Española. Madrid, 1971.
- JOSEPH, Dymas. (1984): "Brazil: the press in school". *Media education*. Unesco. Paris.
- KANT, E. i RINK (1803): *Pedagogia*. Akal. Barcelona, 1983.
- KATZ, E., BLOMLER, J. G. i GUREVITCH, M. (1976): "Usos y gratificaciones de la comunicación de masas", publicat a MORAGAS, M. d. (ed.) *Sociología de la comunicación de masas. Vol. II*. Gustavo Gili. Barcelona, 1985.
- KATZ, E., GUREVITCH, M. I HAAS, H. (1973): "On the Use of Mass Media for Importants Things" citat per KATZ, E., BLOMLER, J. G. i GUREVITCH, M. (1976)
- KOGAN, M. (1983): "En defensa de la posición intermedia: la escuela como institución responsiva". a
- LASSWELL, H. D. (1948): "Estructura y función de la comunicación en la sociedad", publicat a MORAGAS, M. d. (ed.) *Sociología de la comunicación de masas. Vol. II*. Gustavo Gili. Barcelona, 1985.
- LASTREGO, C. I TESTA, F. (1990): *Instruzioni per l'uso del televisore*. Einaudi. Torino, 1990.
- LAZARSPFELD, P. F. i MERTON, R. K. (1948): "Comunicación de masas, gustos populares y acción social organizada", publicat a MORAGAS, M. d. (ed.) *Sociología de la comunicación de masas. Vol. II*. Gustavo Gili. Barcelona, 1985.
- LAZARSPFELD, P. F. i KATZ, E. (1955) *Personal Influence*. Citat per Satera, G. (1976): "Las investigaciones sobre los efectos de los 'mass-media'", publicat a MORAGAS, M. d. (ed.) *Sociología de la comunicación de masas. Vol. I*. Gustavo Gili. Barcelona, 1985.
- LESSER, G. S. (1974): *Children and Television. Lessons from CTW Sesame Street*. Vintage. Random House. New York.
- LEWIS, D. (1987): *Su hijo puede ser un ganador. Como estimular su aprendizaje y desarrollar sus habilidades mentales*. Martínez Roca. Barcelona, 1988.
- LIPOVETSKY, G. (1983): *La era del vacío. Ensayos sobre el individualismo contemporáneo*. Anagrama. Barcelona, 1986.
- LORENZ, K. (1983): *Decadencia de lo humano*. Plaza i Janés. Barcelona, 1985.
- MACBRIDE, S. (1980): *Un solo mundo, voces múltiples*. Fondo de Cultura Económica. México/Unesco, Paris.
- MACIA, C. (1986): *La prensa a l'escola*. Col. Eines de treball per a l'ensenyament del català. Generalitat de Catalunya. Departament d'Ensenyament.
- MALLAS, S. (1979): *Medios audiovisuales y pedagogia activa*. CEAC. Barcelona.
- MALLAS, S. (1985): *Vídeo y enseñanza*. ICE. Universitat de Breclona.
- MASTERMAN, L. (1980): *Teaching about television*. Macmillan. London, 1990.
- MASTERMAN, L. (1982): "La educación en materia de comunicación: problemas teóricos y posibilidades concretas" a *Perspectivas*, vol XIII, nº 2, 1983. Editat per la Unesco.
- MAYOR ZARAGOZA, F. (1987): *Mañana siempre es tarde*. Espasa Calpe. Madrid, 1989.
- M.E.C. (1979): *Diseño Curricular Base. Educación Primaria i Educación Secundaria*. Madrid.
- M.E.C. - R.T.V.E., Grupo de trabajo (1982): *Educación i medios de comunicación*. Servicio Publicaciones MEC. Madrid.
- MILES, M. B. i EKHOLM, M. (1985): "School improvement at the school level". Citat per Ron Glatter. *Actes del I Congrés Universitari d'Organització Escolar*. Arees i Departaments de Didáctica i Organització escolar de Catalunya. Editat per la Facultat de Lletres de la U.A.B. Bellaterra, 1990.

- SARRAMONA, J. (1990): *Tecnología educativa (Una valoración crítica)*. CEAC. Barcelona, 1990.
- SARRAMONA J. (Ed.) (1988): *Comunicación y educación*. CEAC. Barcelona, 1988.
- SAURA, A. i FERNANDEZ, V. (1986): "Catalunya: Aula Visual". *Cuadernos de Pedagogía Núm. 137 (Maig 1986)*.
- SCHWARTZ, B. (1977): *Hacia otra escuela*. Narcea. Madrid, 1986.
- SERRA ESTRUCH, J. (1969): *Cinema formatiu*. Nova Terra. Barcelona, 1969.
- SHULMAN, L. S. (1986): "Paradigmas y programas de investigación en el estudio de la enseñanza: una perspectiva contemporánea" a WITTROCK, M.C. (dir): *La investigación de la enseñanza I*. Paidós-MEC. Barcelona, 1989.
- SENLE, A. i altres (1983): *Análisis Transaccional. Modelo y aplicaciones*. CEAC. Barcelona, 1983.
- SIMON, J. C. (1981): *L'education e l'informatisation de la société*. Fayard. Paris. Citat per Richeri (1984).
- STATERA, G. (1976): "Las investigaciones sobre los efectos de los 'mass-media', publicat a MORAGAS, M. d. (ed.) *Sociología de la comunicación de masas. Vol. I*. Gustavo Gili. Barcelona, 1985.
- SOUCHON, M. (1984): "La educación y los medios de comunicación: perspectivas de colaboración". a UNESCO: *Sobre el futuro de la educación. Hacia el año 2000*. Narcea. Madrid 1990.
- TEIXIDO, M. (1986a): *Zona Escolar 19: Anoia-Igualada. Informe-valoració de la situació escolar*. Inèdit. Arxiu Inspecció d'Educació Bàsica de Barcelona.
- TEIXIDO, M. (1986b): *Districte escolar Barcelona I: Barri Gòtic - La Ciutadella - La Barceloneta. Informe - valoració de la situació escolar*. Inèdit. Arxiu Inspecció d'Educació Bàsica de Barcelona.
- TEIXIDO, M. (1987): "La educación frente a la comunicación de masas y la cultura. Propuestas para definir un nuevo modelo de institución escolar" *Bordón, nº 269. Sept-Oct 1987. Tomo XXXIX*. Madrid.
- TEIXIDO, M. (1987): "Nuevos proyectos con un viejo modelo de escuela". *Primeras Noticias Núm. 79. Nov. 1987*. pgs. 10-11).
- TEIXIDO, M.: "Cinco cuestiones clave para que la reforma de la enseñanza sea un éxito". *Escuela Española, 14.05 i 05.05 de 1988*.
- TEJEDOR, F. J. (1986): "La estadística y los diferentes paradigmas de investigación educativa". *Educación Núm. 10. Págs: 79-101*. Revista de la Secció de Ciències de l'Educació. Universitat Autònoma de Barcelona. Bellaterra.
- TIDOC-PROJECTE, Grup (1990): *Escola i noves tecnologies*. Ceac. barcelona
- TOURAINÉ, A. : "¿Crisis de la cultura?". *El País, 15.03.89*.
- TOFFLER, A. (1980) *La tercera ola*. Orbis-Plaza Janés. Barcelona, 1985.
- UNESCO (1983). *La juventud de los años ochenta*. Unesco i Ediciones Sígueme. Salamanca.
- UNESCO (1984): *Media education*. Publicat a càrrec de la Unesco per l'editor de 'Prospects'. S'ha editat també en francès. De moment, la revista 'Perspectives' no ha editat la totalitat dels articles si bé ja varen aparèixer alguns articles als volums: XII, 1 i XIII, 2
- UNESCO (1984a): *Media education*. Unesco. Paris.
- UNESCO (1984b): *Sobre el futuro de la educación. Hacia el año 2000*. Narcea. Madrid 1990.
- UNESCO (1988*): *Learning about the Media. Media Education and Communication Research*. Documents on Communication and Society, nº 16. Unesco.
- URIVAZO, R. I. (1984): "Cuba: an introduction to radio broadcasting". *Media education*. Unesco. Paris.

- VAZQUEZ, G., editor (1989): *Los educadores y las máquinas de enseñar*. Fundesco. Madrid.
- WILLIAMS, L. V. (1983): *Aprender con todo el cerebro*. Martínez Roca. Barcelona, 1986.
- VIGOTSKI, L. S. (1934): *Pensament i llenguatge*. Edició de textos en català per EUMO. Vic, 1988.
- WOLF, M. (1990): *Teorie delle comunicazioni di massa*. Bompiani. Milano.
- WOODS, P. (1986): *La escuela por dentro. La etnografía en la investigación educativa*. Paidós/M.E.C. Barcelona, 1987.
- WRIGHT, Ch. R. (1960): "Análisis funcional y comunicación de masas" publicat a MORAGAS, M. d. (ed.) *Sociología de la comunicación de masas. Vol. II*. Gustavo Gili. Barcelona, 1985.
- XIRINACS, Ll.M. (1975): *Subjecte. Meditació delirant a prop d'una font dita "Font de Vera Pau"*. Claret. Barcelona.

I n f o r m e s

- I/FAURE: Informe de la Comisión Internacional para el Desarrollo de la Educación. UNESCO.
- FAURE, E. i COMISSIO UNESCO (1972): *Aprender a ser. La educación del futuro*. Alianza/Unesco. Madrid, 1973.
- I/MACBRIDE: Informe de la Comisión Internacional sobre problemas de Comunicación. UNESCO.
- MACBRIDE, S. i COMISSIO UNESCO (1979): *Un solo mundo, voces múltiples. Comunicación e Información en nuestro tiempo*. Fondo de Cultura Económica/Unesco. México/París, 1980.
- I/NORA-MINC: Informe sobre la informatització de la societat encarregat pel President de la República Française a l'inspector general de finances, Simon Nora.
- NORA, S. i MINC, A. (1978): *La informatización de la sociedad*. Fondo de Cultura Económica. Madrid, 1982.
- I/LAPORTE: Informe del 'Collège de France' sobre l'ensenyament del futur encarregat pel President de la República Française.
- LAPORTE, Y. i COL·LABORADORS (1984): *Propositions pour l'enseignement de l'avenir*. París 1985. (Document fotocopiats).
- I/COOMBS: Informe del Consejo Internacional para el desarrollo de la Educación, organisme d'estudi independent que aplega a experts diversos.
- COOMBS, Ph. H. (1984): *La crisis mundial de la educación. Perspectivas actuales*. Santillana. Madrid, 1985.
- EP/GRUP INTERNACIONAL: Estudi prospectiu per encàrrec de la 20na. Conferència General de la Unesco sobre el desenvolupament de l'educació en els següents 20 anys (1980-2000).
- GRUP INTERNACIONAL (1980-1981): *Réflexion sur le développement futur de l'éducation*. Etudes et documents d'éducation, núm. 49. Unesco. París, 1984.
- D/JOMTIEN: Declaració Mundial sobre Educació per a Tothom adoptada per la Conferència Mundial sobre Educació per a Tothom integrada per PNUD, UNESCO, UNICEF, Banc Mundial i Organitzacions No-Governamentals. Jomtien, Tailàndia, 5 - 9 març 1990.
Document fotocopiats en versió castellana provisional. 34 pàgs. en A4.

H e m e r o g r a f i a

- Butlletí dels Mestres, Monogràfic-1 (Febrer 1986): La informàtica a l'ensenyament*. Departament d'Ensenyament. Generalitat de Catalunya.
- Cuadernos de Pedagogía Núm. 137 (Maig 1986): "Los teleniños, hoy"* per Equipo "Nueve y Medio". "Catalunya: Aula Visual" per Saura, A. i Fernandez, V.
- Guix. Elements d'Acció Educativa Núm. 136 (Febrer 1989): Telemática educativa*. Serveis Pedagògics SCCL. Barcelona.

Primeras Noticias. Núm. 77 (Maig-juny 1987): "¿Montajes audiovisuales? ;Cómo no!" per Busquets i Prat, J. al quadern de Comunicación y Pedagogia.

Primeras Noticias. Núm. 79 (Nov 1987): "Video en la educación: nuevos proyectos con un viejo modelo de escuela". per Teixidó, M. al quadern Comunicación y Pedagogia.

TelePrograma Núm. 1.102 (8-24 maig, 1987): Suplement TV3: 4-8.

ALSINA, J. (1989): "Etica i calidad de vida". *El País, 01.11.89.*

JACKSON, G. (1989): "Responsabilidad personal". *El País, 08.09.89.*

El País - Editorial: "Jóvenes delinquentes". *El País, 09.08.88.*

El País - Educación / 8: "John Katzman". *El País, 02.10.90.*

El País - Quadern /4-5: "Del temps lliure i l'avorriment. 'Flipar' i 'anar penjat'. J.M. Fericgla. *El País, 07.04.88.*

El País - Educación / 8: John Katzman. *El País, 02.10.90*

M e d i a g r a f i a

"Teatre d'ombres" de Teatre la Bombeta. (Montserrat Tintó). Enregistrament a la sèrie Les arts escèniques de l'Obra Cultural de Caixa de Barcelona.

